

Božič brez iluzij

Svoj čas — in od takrat še ni minilo bog-
vekaj let — je veljal Božič na splošno kot
praznik idile; vsi problemi so bili uradno in
umetno potisnjeni v ozadje, govorilo se je le
o »prazniku miru in dobrote«, besedo ljubezen
do bližnjega so pisali ob takih priložnostih z
veliko začetnico, ljudje so si voščili za Božič
samo veselje in srečo in vse božične zgodbe
v prazničnih številkah listov so se morale ob-
vezno srečno končati ali vsaj tako, da so lahko
ženske na koncu potočile kako solzo ganje-
nosti.

Toda čas takih lažnih idej je minil. Jezus
se ni rodil za to na svet, da bi lahko ljudje
dobili — in takoj zapravili za luksuz — tri-
najste plače, da bi trgovci za Božič mastno za-
služili in da bi si petičneži lahko privoščili za
praznike prijetne smučarske počitnice v Sap-
padi ali kje drugje; pa tudi ne zato, da bi ob-
hajali praznik Njegovega Rojstva z nezmer-
no jedačo in pijačo in stokali od sitosti ter je-
mali sodo bikarbonate, da si opomorejo, medtem
ko je na svetu na milijone in celo na milijarde

OBVESTILO

Prihodnja številka Novega lista bo
izšla v četrtek, 4. januarja 1979.

Ljudi, ki nimajo dovolj jesti ali celo počasi
umirajo od lakote. Rodil se je sicer za vse
ljudi, za dušno rešitev vseh, a ne za to, da
bi dajal potuho tistim, ki bi hoteli izkoristiti
celo ta njegov praznik v svoje sebične na-
mene.

Božič — praznik Božjega rojstva — je in
mora biti vsakoletni opomin človeštvu in pred-
vsem seveda kristjanom, da je Jezus prišel zato
na svet, da bi jih odrešil, da bi jim pomagal
premagati zlo, ki je vedno navzoče v življe-
nju človeštva, v zgodovini in predvsem v lju-
deh samih; da bi dal življenju in zgodovini
smisel in da bi ožaril naše življenje, življenje
vsakega človeka, s svojo toplo ljubeznijo. To-
da Bog noče idil, zlasti noče zlaganih idil. Ni
si izbral idile v zibelki na kakem gradu ali
celo v kaki vladarski palači. Izbral si je za
zibelko jasli v votlini, ki je služila za hlev, in
rodil se je kot pripadnik malega, od mogoč-
nežev preziranega majhnega naroda. Že samo
s tem so bili ustvarjeni vsi pogoji, da bo nje-
govo življenje težko, da bo boj in da bo kon-
čal na križu, kot se je tudi zgodilo.

Zavedajmo se tega, zato preganjajmo lažne
idile, ki kazijo pravi značaj božičnega praznika
in hočejo prikriti krivice, izkoriščanja, neena-
kopravnost, zatiranje posameznikov in narodov
pogosto celo pod človekoljubnimi in »napred-
(dalje na 3. strani)

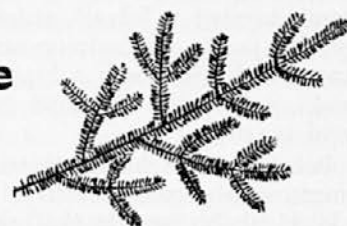

SV. VIŠARJE V SNEGU

(Foto M. Magajna)

**Naročnikom, bralcem
in vsem Slovencem želi vesele
božične praznike in srečno
novo leto 1979**

NOVI LIST

Tržaška Cerkev na novi poti

Tržaško škofijsko zborovanje, ki se je končalo v nedeljo, 10. t.m., nedvomno predstavlja prelomnico v novejši zgodovini tržaške Cerkve. Ne le v odnosu do Slovencev, kar nas posebej zanima, ampak sploh v iskanju pristne podobe za sedanji čas. Gre torej za kritično vrednotenje sedanjega položaja in za iskanje najprimernejših pastoralnih prijemov za tržaškega človeka. In vse to ob bistvenem sodelovanju laikov — moških in žensk, mlajših in starejših. Kdor je ob začetku skeptično gledal na ta poskus, se je moral ob sklepnem govoru škofa Bellomija zamisliti: zborovanje ni končano, njegova priporočila je treba vnesti v življenje. Med sodelavci škofijskega zborovanja bo škof poiskal ljudi za stare in nove posvetovalne organe, nanje se bo prvenstveno naslonil pri bodočem delu.

Delo se je začelo pred dobrim letom. V tem času so redno delale komisije. Teh je bilo deset, vsaki je bila zaupana preučitev pomembnega poglavja cerkvene stvarnosti pri ras. Sklepna poročila so bila potem objavljena v knjigi. Vsakdo se je nato mogel ponovno ali

daj pa je mogoče reči, da je tržaška Cerkev lahko tudi nesluteno mladostna, da kljub videzu veliko navdušenih ljudi čaka na priložnost za prenovitveno, globlje delo. Predlogov je bilo nič koliko, dobre volje tudi, kar daje upati v nov zagon.

Za Slovence je zborovanje posebnega pomena, ker je tudi naša problematika dobila ustrezno mesto. Že od vsega začetka je pri pripravi dobil slovenski jezik svoje mesto. Gotovo ne enakovrno, vendar bistveno drugačno kot doslej. Ena od desetih pripravljanih komisij, četrta, je bila v celoti posvečena dušnopastirskim vprašanjem slovenske skupnosti. V njej so bili tako Slovenci kot Italijani, da bi prišlo do izraza dejstvo, da so to skupni problemi škofije, za katere je odgovorna tudi italijanska stran, ter da bi se začel rušiti zid nerazumevanja, nepoznavanja in nezaupanja med obema narodoma. To je tudi uspelo, saj sklepni pripravljalni dokument poudarja nujnost zblizanja, večjega poznavanja slovenske stvarnosti z italijanske strani, enakopravnost slovenščine in nujnost, da se zagotovi polna dušnopastirska oskrba vsem Slovincem. Nakazani so tudi nekateri predlogi, povzeti cerkveni dokumenti o pravicah manjšin, analizirani zgodovinski vzroki težkega sožitja na Tržaškem.

Tudi v ostalih komisijah so se pojavila slovenska vprašanja, npr. v šolski, politični itd., a ne povsod in v zaželeni meri.

Glede sklepnega dela je treba reči, da so bili deli slovesnega somaševanja pri Sv. Justu

tudi v slovenščini (in tam je bila tudi edina vidna, a res nepomembna reakcija — nekaj žensk in otrok je med branjem slovenskega berila demonstrativno šlo iz prve vrste skozi glavna vrata ven). Na zasedanjih je bil omogočen govor v slovenščini, v 4. komisiji je bilo delo konstruktivno in dvojezično. Sklepno poročilo le-te (10. min.) je bilo v celoti prebrano v obeh jezikih. Zadnje mašo so oblikovali tako italijanski kot slovenski verniki.

Poseben poudarek zahteva škofov govor, ki je trajal skoraj eno uro. Msgr. Bellomi je poudaril pomen obravnavanih tem, nekatere prijeme kritiziral, nakazal smernice za bodočnost, ob vsem pa poudarjal predvsem eklesiološke vidike. V tem govoru je dal velik poudarek ravno slovenskim problemom. Ne toliko po posvečenem času, kolikor po poudarku in sočutenju z nami. V bistvu je povedal, da je Cerkev dolžna razrešiti vozle nerazumevanja, ki je za Trst življenjsko vprašanje. Pri tem se je navezal tudi na nekatere slovenske intervencije, predvsem na prof. Alojza Rebulo, ki je imel odločen in globok govor.

Pohvaliti je treba tudi organizatorje, predvsem duhovnika Cividina in Jakomina, na katerih je slonela teža priprav. Slovenski del tržaške Cerkve pa gotovo čaka skupna preučitev tega zborovanja in pospešitev slovenske prenoje, ki je ob skupnih prizadevanjih tržaške Cerkve gotovo ravno tako nujno potrebna.

—o—

V Italiji znaša zdaj rodnost 14 novorojenčkov na tisoč prebivavcev na leto, v petdesetih letih in v prvi polovici šestdesetih let pa se jih je rodilo še 18. Zato se manjša število šolarjev, ki se vpisujejo v prve razrede.

Cerkvica na Pečah

(Foto M. Magajna)

na novo vpisati v deset končnih komisij, ki naj bi pregledale in dopolnile pripravljalo delo. To se je zgodilo ob koncu prejšnjega tedna. V četrtek zvečer je bilo slovesno somaševanje štirih deželnih škofov pri Sv. Justu. Sledilo je uvodno predavanje jezuitskega strokovnjaka p. Sorgeja iz Rima, ki je pokazal na naloge, ki čakajo italijansko Cerkev.

Petek je bil posvečen splošni diskusiji na pomorski postaji, sobota diskusiji članov posameznih komisij v ločenih sedežih. V nedeljo popoldne je bilo spet splošno zasedanje ob prisotnosti nad 1500 oseb z branjem dokončnih poročil, s škofovim sklepnim govorom in doživeto sv. mašo.

Počakati bo treba na objavo sklepnih dokumentov in pomembnejših prilog ter na pobude, ki jih bo povzelo škofijsko vodstvo, da bo mogoče oceniti celotno zborovanje. Že se

Spor med Flamci in Valonci pred rešitvijo

V Belgiji so bile v nedeljo parlamentarne volitve, od katerih bo najbrž odvisna usoda te države. Novoizvoljeni parlament bo moral namreč odločiti, če naj obdrži država sedanjo ureditev, ki je nekaka dejanska federacija s popolno kulturno avtonomijo obeh narodov, Flamcev in Valoncev, ki sestavljajo Belgijo, ali se spremeni tudi v državnopravno in ustavno pogledu v federacijo ali bolje rečeno v konfederacijo, ali pa se bosta oba naroda sploh razšla, kar zahtevajo danes predvsem nekatere valonske stranke, medtem ko je tlela želja po razhodu prej bolj med Flamci. To si je razložiti s tem, da so prej trpeli od centralizma in od prevlade Valoncev, ki so sicer keltskega izvora, a govore francosko, Flamci, dokler so bili v manjšini. Danes pa je Flamcev, ki so zahodnogermanskega pokolenja in govore holandsčini podoben jezik, pet in pol milijona, Valoncev pa milijon manj: bolj na zemljo navezani in trdno katoliški Flamci se namreč hitreje množijo kakor bolj pomeščanjeni Valonci. Zato so danes ti v defenzivi in grozijo z odcepom, t. j. z ustanovitvijo lastne države.

Ta nacionalni spor, ki ga nekateri, zlasti v Italiji, trdovratno imenujejo samo jezikovni spor, kakor da gre pri vsem tem samo za prevlado francoskega ali flamskega jezika, ne pa za spor, ki zadeva nacionalno avtoriteto oziroma samostojnost dveh narodov, se vleče že več desetletij ali bolje rečeno že ves čas obstoja belgijske države, ki šteje zdaj 10 milijonov prebivavcev na ozemlju, ki meri 30.514

kvadratnih kilometrov. Flamci bivajo v severozahodnem, Valonci pa v jugovzhodnem delu države. Bruselj je v sredini in je kot prestolnica dvojezično mesto, vendar pa govori okrog 80 odstotkov Bruseljčanov francoško, medtem ko je okolica po veliki večini flamska. Ravno to povzroča največ težav, kajti Valonci se sklicujejo na prevlado svojega jezika v mestu, medtem ko trdijo Flamci, da pripada mesto tistemu, čigar je okolica. Oba naroda pa sta visoko kulturna in trdno demokratična, zato ni nobenega dvoma, da bosta uredila vprašanje svojih bodočih odnosov v sedanjem državnem okviru ali zunaj njega na miren in demokratičen način. Najbolj verjetna je konfederacija, dve po skupnem kralju povezani, dejansko samostojni državi.

Zaradi dosedanjih neuspešnih poskusov urediti spor med Flamci in Valonci je padlo v zadnjih desetletjih že mnogo belgijskih vlad in tudi zadnja.

—o—

MANJ NARAŠČAJA V ZDRUŽENIH DRŽAVAH

Kot je naznanil ameriški zvezni urad za ljudsko štetje, prebivavstvo Združenih držav sicer še vedno narašča, toda v večino držav zveze se je število otrok in mladoletnih do 17. leta po letu 1970 znižalo. Od leta 1970 se je prebivavstvo na splošno povečalo za približno 13 milijonov (64 odstotka), toda število otrok in mladoletnih do 17. leta se je zmanjšalo za 5,5 milijona. Število otrok izpod petega leta je v istem obdobju padlo za skoraj dva milijona (11,2%), število otrok v šolski starosti (od 5. do 17. leta) pa za 3 in pol milijona.

OB 10-LETNICI SMRTI DR. ENGELBERTA BESEDNJAKA

Ravno te dni, ko se bliža 10. obletnica smrti Engelberta Besednjaka (21.12.1968), sem prebral govor, ki ga je dr. Besednjak imel kot mlad fant v rimskem parlamentu leta 1926, to je v dobi, ko je italijanski predsednik vlade Mussolini že trdno obvladal položaj v državi.

»Vi lahko zahtevate od Slovencev in Hrvatov Julijske krajine — je zaključil svoj govor Besednjak — da so pošteni državljani, poslušni zakonom države, in v tem boste uspeli. Nikdar pa ne boste uspeli, da bi iztrebili naš jezik in našo slovensko zavest. Ko bodo naše šole vse odpravljene in učitelji odstavljene, se bo spremenila sleherna slovenska družina v šolo in vse matere in vsi očetje bodo postali učitelji, ki bodo prenašali iz roda v rod naš jezik in našo narodno zavest. Zakoni držav so spremenljivi, narodi pa žive večno!«

Te stavke navajam ne toliko zato, da lahko ugotovimo, kako se je ta trditev v celoti izpolnila, temveč zato, ker se v teh besedah kaže pokojni Besednjak tak, kot je bil vedno, ko je šlo za narodna vprašanja: poln neomajne vere v ohranitev slovenske narodne skupnosti in odločne volje, nadaljevati z borbo do uresničitve tega cilja.

Oboje, to neomajno vero in odločno voljo, si je dr. Besednjak ohranil do konca svojih dni in je bil pri delu, ko je šlo za obrambo slovenskih interesov, brezkompromisen in neuklonljiv. Od svojih mladih let pa vse do smrti leta 1968 je razdal svoje moči in sposobnosti za to, da bi priboril primorskim Slovincem pravice, ki jim pripadajo, in jim zagotovil obstoj.

Z dr. Besednjakom je legla v grob osebnost, ki je nad petdeset let sousmerjala zgodovino primorskih Slovencev. Za politiko se je začel aktivno zanimati že kot gimnazijec. V letih 1913-14 je bil tajnik kršćansko socialne zveze, po doktoratu leta 1920 je postal član goriškega deželne odbora, leta 1924 pa že poslanec v rimskem parlamentu.

Vsa ta leta se je ukvarjal tudi s časnikarstvom. Bil je urednik »Slovenca«, kasneje je sodeloval pri »Edinosti«, »Goriški straži« in »Socialni misli«. Njegovo politično delovanje in časnikarsko delo sta bila tako kvalitetna, da so italijanski poslanci, ki so prihajali z njim v stik, imeli vtis, da imajo opravka s politikom dolgoletne politične kariere, z izkušnjami na vodilnih položajih v stranki, s človekom, ki že dolgo pozna domači in svetovni politični položaj, in pozabili, da stoji pred njimi mladenič, ki je takorekoč čez noč postal politik.

Vzroke za Besednjakove uspehe je treba iskati zlasti v njegovem bogatem intelektu in njegovi izredno močni volji, ki ni poznala ovir in počitka. Bil je bolj razumarski kot čustven značaj, lastnost, ki bi jo zaman iskali pri drugih slovenskih politikih tedanje dobe. Ničesar ni storil, ničesar ni rekel, ne da bi prej pomislil na učinek svojih ukrepov in nastopov. Vedno se je zavedal in poudarjal, da je zanesenjaštvo najnevarnejše in najbolj škodljivo gibal pri politiku.

Kljub racionalnosti pa je bil poln čustev, ko je šlo za solidarnost z malim, delavnim človekom, delavcem ali kmetom, in za njegovo neupogljivo zvestobo svojemu preganjanemu in s strani italijanskih nacionalistov zatiranemu narodu.

Ker je zaradi svojih kvalitativnih kot politik in diplomat izstopal iz svojega okolja, je naravno, da je dr. Besednjak imel tudi mnogo nasprotnikov. Ko se je po vojni, leta 1950, vrnil na Primorsko, je bil eden redkih starejših politikov iz katoliškega tabora, ki se je znal in hotel vključiti v novo politično stvarnost in se ni zagrenjen umaknil v zatišje. Pravilno je doumel, da lahko nadaljuje s svojim delom tudi v spremenjenih razmerah in pogojih

Ko je leta 1954 ponovno začel izdajati »Novi list« in zapisal, da vidi bodočnost slovenske manjšine v Italiji v sodelovanju z matično državo, v žolčnih napadih nanjo pa njen grob, so začeli leteti nanj z mnogih strani živčni napadi in groba obrekovanja, ki bi bila marsikateremu javnemu delavcu vzela voljo do dela, njemu pa kakor da bi ga krepila in vzpodbujala k še večji vztrajnosti in odločnosti.

In tudi to njegovo povojno politično delovanje ni bilo brez uspehov: zgodovina bo morala ugotoviti, da je še živ, čeprav hudo bolan, dočkal čase, ko so se politične razmere v zamejstvu spremenile v smeri, ki jo je bil on nakazal.

Ob 10. obletnici smrti se ga zato živo spominjamo in smo mu hvaležni za njegovo delo, ki je pripomoglo, da se je naš rod v Italiji ohranil in vsaj delno dočkal osvoboditev. Nič manj pa zato, da je pri nas prenehalo ekstremno politikanstvo, proti kateremu se je on vedno boril.

Mitja Bitežnik

Božič brez iluzij

■ nadaljevanje s 1. strani

nimi« gesli; tudi tiste lažne idile, ki se kitijo z utripajočimi božičnimi lučkami. Pregarjajmo zlo, trebimo ga iz nas samih in iz našega okolja, ob misli na Jezusa, ki je s svojim rojstvom začel veliki boj z zlom. Ne bojmo se spopada z močmi zla, z močmi teme. Ni slučaj, da pade božični praznik ravno na najtemnejši čas v letu; v tem je simbol. Jezus je prinesel v temo sveta duhovno luč, luč, ki naj nas vodi in nam kaže pot do cilja, do Odrešenja. Odrešenja pa ne bo ne za nas in ne za druge, če ne bomo sprejeli Jezusa in njenega nauka; ne bo ga brez boja, brez razbijanja lažnih idil, za katerimi se tako rado skriva Zlo.

Obširna razprava na občnem zboru SSK v Trstu

Člani in somišljeniki Slovenske skupnosti na Tržaškem so v soboto in nedeljo (16. in 17. t.m.) zasedali na rednem občnem zboru. O dosedanjem delovanju stranke so poročali Alojz Tul, Rafko Dolhar, Aleš Lokar in Drago Štoka, o delovanju mladinske komisije pa je spregovoril Ivo Jevnikar.

Priznati je treba, da se je zlasti v nedeljo razvila zelo obširna razprava, v katero so posegli številni udeleženci, tako da so prišla na dan najrazličnejša vprašanja, ki pobliže zadevajo Slovensko skupnost in celotno slovensko manjšino v Italiji. Predmet razprave je bil položaj v tržaški in v okoliških občinah, zlasti v devinsko-nabrežinski, v tržaški pokrajini ter v Kraški gorski skupnosti. Govor je bil o odnosih med Slovensko skupnostjo ter strankami ustavnega loka, pri čemer so diskutanti ugotovili, da Slovenska skupnost kljub sporazumu na deželni ravni in na ravni tržaške pokrajinske uprave v nekaterih ustanovah, ki so neposredno odvisne od strank ustavnega loka, nima ustrezne besede. Dalj časa so udeleženci občnega zbora razpravljali o odnosih med Slovensko skupnostjo in matič-

no Slovenijo ter njenimi uradnimi forumi. To vprašanje je bilo že pred nekaj leti sicer načelno rešeno, saj je bilo ugotovljeno, da si obstoja in nadaljnega razvoja manjšine ni mogoče niti predstavljati brez moralne in politične pomoči matične države, vendar so diskutanti poudarjali, da je treba te odnose še bolj poglobiti in okrepiti, kar ni v interesu le Slovenske skupnosti kot politične organizacije, temveč predvsem v interesu celotne slovenske manjšine v Italiji. V tej zvezi je občni zbor odobril posebno resolucijo, ki poverja vodstvenim pokrajinskim organom nalogo, da posredujejo deželnim organom stranke vsebino razprave in tudi ustrezne sklepe.

Občni zbor je ugotovil, da je treba tudi spremeniti strankin statut, tako da bi slednji bolje ustrezal sedanji podobi ter značaju stranke ter da bi zlasti upošteval potrebe nadaljnje strankinega delovanja. Za temeljito proučitev tega vsekakor pomembnega vprašanja je na zadnjem občnem zboru zmanjkalo časa, zaradi česar je prodril predlog, naj se do konca prihodnjega januarja podaljša mandat dosedanjim strankinim pokrajinskim organom.

Težki predbožični čas v Trstu

Dolgemu obdobju lepega vremena od septembra do začetka decembra sledi zdaj, vsaj na Tržaškem, dolgo obdobje izredno slabega vremena. Burja pometla mesto le z redkimi presledki tišjih dni, in to s sunki daleč nad 100 km na uro. Sunki dosežejo tudi hitrost 120 km. Že tretjič je zapadel sneg in tretjič je obležal za dalj časa; vse mesto je že nekaj dni polno snežne žlapavce na ledeni podlagi. Zgoraj snažna brozga, spodaj led. Od časa do časa začnejo spet frleti snežinke. V višji okolici okrog mesta od časa do časa naletava sneg ali »babje pšeno«, ki potem zmrzne na drevesih in povzroča poledico po tleh. Ljudje nič več ne hodijo, ampak podrsavajo. Javni promet je v krizi. Avtobusi se sploh več ne drže urnikov: pridejo, kadar pridejo. Vmes so tudi polurni presledki in več. Lahko si je predstavljati gnečo, ki vlada v njih. Temperatura se giblje od nič stopinj, kolikor navadno zdaj znaša v Trstu, kar dopušča tako snežno brozgo kot led in sneženje, do pet (in prejšnje dni) celo deset stopinj pod ničlo na Opčinah in v zaledju.

Zaradi težav v avtobusnem prometu so šole zaprte, prav tako nekatere trgovine. Čudno, da se pri tem »odlikujejo« ravno kooperative. V nekaj dneh, od sobote do srede, smo preizkusili vse vrste vremena, od dežja in »črne burje« do snega in suhe burje s padcem temperature na pet stopinj pod ničlo in odjugo z nič stopinj ter pšeno in nov sneg s poledico, ivjem in žledom.

A to še ni bilo dovolj. V torek zvečer je velikemu delu mesta in skoraj vsej okolici zmanjkalo še vode. Zaradi okvar na električnem omrežju je odpovedal vodovod in prekinitev toka vode je povzročila, da sta vdrla v vodovodne cevi zrak in umazanija s kužnimi klicami, ki se razkrojijo le daleč nad 200

stopinj Celzija, česar pri navadni kuhi ni mogoče doseči. Tako sta ostala Trst in okolica tudi brez vode. Ljudje ne morejo kuhati, ne se umivati in tudi klozetov na splako ne morejo uporabljati. V tržaških barih ni mogoče dobiti kave, ker ni vode, če pa je, je okužena. Ljudje si pomagajo s pitjem mleka (ki ga zmanjka že v dopoldanskih urah) in z mineralno vodo ter z vinom. Čez kak dan, če okvara na vodovodu ne bo popravljena, bo zmanjkalo tudi mineralne vode, razen če jo bodo v naglici pripeljali odkod drugod. Bufeji in restavracije so polni: ljudje se hranijo tam, ker

doma ne morejo kuhati. Toda marsikdo se sprašuje, če je bodisi stare »tripe« (vampe) ali pa kuhane na okuženi vodi. A boljše je nič misliti. Vsak drugi prenaša v najlonski torbi steklenice mineralne vode in vina.

Nekatere vasi v okolici, npr. Trebče, so zaradi poledice čisto odrezane od sveta. Avtobusi jih ne dosežejo. Odpovedal je celo radio: zaradi okvar na električnem omrežju ne deluje radijski prenosnik in tako je mogoče slišati radio Trst samo na ultrakratkih valovih, česar pa nekateri ne vedo in so tako odrezani tudi od lokalnih novic. Ne vedo, kaj se dogaja, in razburjeni telefonirajo na radio, da bi zvedeli, zakaj ni vode in koliko časa bo to trajalo. Tega jim nihče ne more povedati.

Poimenovanje osnovne šole na Opčinah po Bevku

Začele so se priprave za poimenovanje osnovne šole na Opčinah po Francetu Bevku. Pisatelj doprni kip, delo kiparja Borisa Kalina, je že na začasnem mestu pred ravnateljstvom, kjer postaja učencem vidno in v občutju vsak dan bolj domač. Kip bo dokončno nameščen na šolskem vrtu, po zamisli slikarja Atilija Kralja. Dobro napredujejo tudi uradne formalnosti, medtem pa se postopno večja nabirka prostovoljnih prispevkov za kritje predvideno visokih stroškov. Čeprav bo poimenovanje šole maja, se je že začelo oblikovanje programa, pri čemer sodelujejo vse slovenske organizacije na Opčinah. Po sklepih, sprejetih na zadnjem sestanku predstavnikov, lahko že podamo glavne obrise prireditve, ki bodo prerasle v pravcati kulturni praznik openske pa tudi širše slovenske narodne skupnosti.

Glavna značilnost celotne pobude je v tem, da ne bo omejena na samo slovesnost na dan

poimenovanja, marveč bo razčlenjena v vrsto prireditev, ki bodo v časovnem loku več tednov. Kot že rečeno, bodo pri tem sodelovale vse slovenske organizacije na Opčinah. Poglejmo, kaj pripravljajo.

Slovensko prosvetno društvo »Tabor« bo na osrednji prireditvi na šoli sodelovalo z nastopom svojega moškega in ženskega zbora, samostojen večer pa bo pripravil društveni dramski odsek, pod naslovom »France Bevk in njegov čas v pripovedovanju njegovih tovarišev«. »Tabor« prireja poleg tega natečaj otroških risb in slik na temo Bevkovih del. Natečaja se v poljubni tehniki lahko udeležijo otroci z vseh naših šol. Dela, ki morajo biti poslana na sedež društva do 15. aprila 1979, bodo razstavljeni v Prosvetnem domu, najboljša pa bodo tudi nagrajena in (prva tri) objavljena v reviji »Galeb«.

Tudi Cerkevni pevski zbor bo poleg nastopa na dan poimenovanja pripravil še samostojen kulturni večer »Dežela kaplana Martina Čedermaca«. Z izhodiščem v Bevkovem romanu bo posvečen Beneški Sloveniji in njeni problematiki do današnjih dni. Poleg predavatelja in recitatorjev bo kot gost prisoten eden izmed beneških duhovnikov, dedičev Čedermacovega poslanstva. Zbor bo sodeloval s krajšim koncertom.

Taborniki »Rodu modrega vala« in Slovenski skavti pa pripravljajo skupen orientacijski pohod, ki naj doprinese delež k spoznavanju (Nadaljevanje na 15. strani)

—o—

SOČUTJE Z DRUŽINO PETRA ŠTOKA

Še vedno ni sledu za pogrešanim študentom Petrom Štoka s Kontovela, ki je menda pred enim mesecem izginil na Mangartu. V teh božičnih dneh je žalostna družina Štokovih — oče, mati in sestra — deležna toplega sočutja in simpatije slovenske javnosti na Tržaškem.

NAŠE GLOBOKO SOZALJE

V soboto, 16. t.m. zjutraj je nenadno umrl, začet od kapi, g. Sergij Bandelj na Opčinah, še v cvetu let. Zaradi svojega dobrega in vedrega značaja in narodne zavednosti je užival priljubljenost in ugled pri vseh, ki so ga poznali. Ženi Nevi in še nedoraslim sinovoma izražajo prijatelji svoje globoko sozmalje.

Sozmalju se pridružujeta uredništvo in uprava Novega lista.

—o—

ŠTEFANOVANJE SLOVENSKE SKUPNOSTI V JAMLJAH

Slovenska skupnost bo priredila na Štefanovo veselo štefanovanje za svoje člane in somišljenike v gostilni Soban v Jamljah. Začetek ob 17. uri. Vabljeni!

Odposlanstvo slovenskih obalnih občin na obisku v Trstu

V zadnjem obdobju se krepijo pobude za oživitve in poglobitve sodelovanja med obmejnimi področji, kar je tudi nujno pri uresničevanju osimskih dogovorov. Med krajevnimi upravami na italijanski strani se še zlasti zavzema za premostitev delnega mrtvila pri izmenjavi pogledov, načrtov in pobud za razvoj sodelovanja tržaška pokrajinska uprava. Pretekli teden je delegacija tržaške pokrajinske uprave obiskala na Reki izvršni svet skupnosti občin reške regije, 13. t.m. pa je bila na obisku v Trstu delegacija skupščine slovenske obalne skupnosti, ki usklaja načrte in delovanje občin Koper, Izola, Piran in Sežana. Slovensko odposlanstvo je v palači pokrajine sprejel predsednik Ghersi. Po uvodnih pozdravih so se takoj pričeli razgovori. Slovensko delegacijo je vodil predsednik skupščine obalne skupnosti Ceglar. Obe delegaciji sta si izmenjali misli na možnostih sodelovanja na področju prometnih zvez, razvojnih načrtov in sodelovanja pristanov, skupnega boja proti onesnaževanju okolja in skrbi za narodnostne skupnosti.

Velik pomen je bil seveda dan važnosti in uresničevanju osimskih dogovorov. Čeravno so neposredno pristojnosti obeh organov omeje-

ne, lahko učinkovito vplivata na politični ravnanj za uresničevanje pobud in konkretnih srečanj med ustanovami z direktnimi pristojnostmi. Odbornik Nicolini je na dopoldanskem srečanju podal pregled tržaškega gospodarstva, odbornik Brezigar je v slovenščini orisal položaj slovenske narodnostne skupnosti v pokrajini in v deželi in zavzetost pokrajinske uprave za globalni zaščitni zakon, odbornik Volk pa je prav tako v slovenščini prikazal stanje kmetijstva in turizma ter možnosti sodelovanja na teh dveh področjih. Gospodarski pregled področja obalne skupnosti je orisal Branko Magajna, načelnik oddelka za načrtovanje in statistike ter nekdanji ravnatelj Luke Koper. O položaju italijanske narodnostne skupnosti v Sloveniji pa je govoril podpredsednik obalne skupnosti Apollinio Abram.

POLEMIKA

»ODGOVOR« ZAHTEVA ODGOVOR

Kdor v časopisu objavi o neki javni zadevi, svoj podpisani odgovor, si verjetno misli, da je v posesti resnice, da je njegov odgovor zadnja pika na i. Kadar pa ni tako in se nekomu tretjemu izven polemike zdi, da je resnica drugačna, takrat pa pride do novega odgovora, kakršen sedaj sledi:

Prof. Boris Pahor pravi (gl. Novi list 7. dec. stran 8) v svojem odgovoru Francu Jeza, da je cerkvena hierarhija v Sloveniji s simpatijo gledala na dogajanje pod fašizmom v Italiji in da je bila takrat izjema le slovenska duhovščina v Primorju in hrvaška v Istri. Ta Pahorjeva trditev, na kratko ali na dolgo razložena, nikakor ne drži.

19. marca 1931, na praznik sv. Jožefa so v vseh slovenskih in hrvaških cerkvah v Jugoslaviji brali javno okrožnico, s katero so jugoslovanski škofje obsodili fašizem in njegove tudi posvečene sodelavce v obmejnih krajih od Trbiža do Reke. Okrožnico je podpisal tedanji predsednik jugoslovanske škofovske konference, zagrebški nadškof Ante Bauer. Prizadeti fašistični veljaki so takoj zahtevali, da Vatikan prekliče okrožnico in izreče grajo jugoslovanskemu episkopatu. Do preklica in graje seveda ni prišlo, pač pa so fašisti zato grdo ravnali z ljubljanskim škofom Jegličem, ki je kmalu potem hotel potovati v Gorico na obisk in jubilejni praznik nadškofa Sedeja. Čeprav je imel v redu potni list, so ga v Postojni vrgli z vlaka in se je moral vrniti nazaj v Ljubljano.

Ko se je vse to in še marsikaj dogajalo, je dnevnik »Slovenec« o vsem redno poročal in tako smo takratni študentje dobro poznali dogodke, ki so samo bežno popisani v knjigi »Primorska duhovščina pod fašizmom«; to knjigo imajo prav v teh tednih v rokah premnogi rojaki v zamejstvu (gl. stran 116 v njej).

Prof. Pahorju še samo toliko:

V predvojnem času je bil Rim za zveste slovenske katoličane večno mesto, središče krščanstva, odkoder smo hvaležno sprejemali papeške okrožnice, jih študirali in se ob njih vzgajali.

»Novi list« ima na svojih straneh premalo prostora, da bi mi bilo mogoče vsaj malo bolj obširno odgovoriti še na druge Pahorjeve domislice v javnem odgovoru Francu Jeza. Debela je na primer tista, da so bili španski katoličani krivi narodne tragedije v svoji domovini, ali pa ona še bolj iz trte zvita, da je Kocbek največji sin Slovenije, da je najlepše, kar je Slovenija dala iz sebe. Kritiki, še tako dobronamerni, niso bili nikdar največji moškega časa. Prof. Pahor je vzdal Kocbeku celo visok in laskav naslov »videc«, ker da je napovedal socializem (to je komunizem), »kakršen da se s težavo komaj sedaj uveljavlja v nekaterih evropskih deželah«.

abz.

Delovanje Slovenskega dobrodelnega društva v Trstu

SDD v Trstu nadaljuje po 30. jubileju svojega delovanja, ki ga je praznovalo letošnje pomlad, s humanitarnim poslanstvom v korist revnih slovenskih šoloobveznih otrok v mestu in na podeželju. Poleti je organiziralo ob so-

vletič, Šajn, gđc. Mirande in drugih pripravilo okoli 50 večjih zavojev. Društveni blagajnik g. Ignac Marc je moral pri tem poravnati kar en milijon lir izdatkov pri raznih mestnih trgovinah za nakup zimskih plaščev, oblek, 15 parov čevljev, ženskih kril, volnenih majic, zvezkov in drugih šolskih potrebščin. Razen tega je bila v vsakem zavoju priložena tudi slaščica.

Obdarovanje učencev na slovenskih osnovnih šolah za Miklavža in božič v okviru SDD je že tradicionalno, vendar zajema na žalost le manjše število otrok, v kolikor pač razmere dopuščajo. Kljub temu je to vendarle vsakoletna priložnost za obdaritev najrevnejših, ki jim Miklavževo darilo pripravi prijetno presenečenje in vesel trenutek v pričakovanju skorajšnjih praznikov in počitniških dni. Pobudo lahko samo pozdravimo in ji želimo lep uspeh tudi v bodoče.

—o—

VISOKOŠOLSKI SKLAD »SERGIJ TONČIČ«

Odbor Slovenskega visokošolskega sklada »Sergij Tončič« se je sestal 13. decembra 1978. Spomnil se je pred dobrim mesecem umrlega dr. Franeta Tončiča in se javno zahvaljuje vsem, ki so njegov spomin počastili z denarnim darilom Skladu. Poleg drugih sklepov, ki jih je na tej seji sprejel in se bodo konkretizirali v prihodnjih mesecih z novimi pobudami v podporo slovenskim visokošolcem naše dežele, je sklenil razpisati nagrado v počastitev spomina dr. Franeta Tončiča in odobril pravilnik zanjo.

REDNI OBČNI ZBOR HRANILNICE V NABREŽINI

Redni občni zbor Kmečke in obrtne posojilnice in hranilnice v Nabrežini bo 29. decembra ob 9.30 v prvem sklicanju v telovadnici osnovne šole v Nabrežini in v drugem sklicanju v nedeljo, 31. decembra 1978 ob 9.30. Na dnevnem redu so volitve novega upravnega odbora in nadzornega odbora, določitev plačila upraviteljem za prisotnost na sejah, določitev doplačil novih članov, potrditev pristopa k osrednjemu jamstvenemu skladu hranilnic in posojilnic ter potrditev ravnatelja.

Komisar:
dr. Sergio Zotti

delovanju goriške Vincencijeve konference v dveh izmenah, za dečke in deklice, obmorsko kolonijo v Šempolaju in tako nudilo z denarnimi prispevki, ki so jih v skromni meri dodelile oblasti, ter s prostovoljnimi prispevki dobrotnikov številnim učencem osnovnih šol na Tržaškem in Goriškem za nekaj tednov primeren počitniški oddih in prijetno razvedrilo, združeno s kopanjem v Sosljanu.

Društvo, kateremu sedaj predseduje dr. Stanislav Pavlica, skuša nadalje vsako leto priskočiti na pomoč socialno ogroženim družinam ter zato v začetku šolskega leta podeli raznim revnim dijakom več študijskih podpor. Tako je bilo tudi letos.

V decembru pa SDD že dolga leta organizira za našo mladino miklavževanje ter pri tem razdeli po slovenskih šolah, ki spadajo pod didaktično ravnanje pri Sv. Ivanu, Sv. Jakobu in na Opčinah, najpotrebnejšim učencem večje število darilnih zavojev z oblačili in šolskimi potrebščinami. Letos je bilo razdeljevanje daril za učence iz mestnih predelov v soboto, 16. decembra.

Društvo je ob podpori dobrotnikov in s požrtvovalnim delom odbornic gospe Polojac, Pa-

Prebeneg

(Foto M. Magajna)

Nova knjiga Giannija Merlina

V Časnikarskem krožku v Trstu so v torek, 19. t.m., predstavili novo knjigo Giannija Merlina, ki je po poklicu časnika in že skoraj deset let dela v uredništvu radia in televizije v Trstu. Gre za zajetno, skoraj 400 strani obsegajočo knjigo z naslovom »Trent'anni di attese costituzionali« (30 let ustavnih pričakovanj), ki je izšla pri založbi »ID« Edizioni in je bila natisnjena v Vidmu.

V imenu Časnikarskega krožka je spregovoril Giorgio Cesare, Merlinovo knjigo pa je predstavil ravnatelj in glavni urednik tržaškega »Piccola« Ferruccio Borio. Slednji je med drugim ugotovil, da Merlinovo zadnje delo ni običajna zgodovinska študija, temveč je njegova značilnost predvsem v tem, da je avtor skušal orisati dogajanja zadnjih

30 let v državi predvsem z navajanjem izjav glavnih italijanskih političnih osebnosti in tudi z intervjuji z nekaterimi protagonisti. Knjiga je zato pisana tekoče in zanimivo, da jo je težko odložiti.

Gianni Merlin se v nekem poglavju dotika tudi tržaškega vprašanja in v tej zvezi simpatično, čeprav le bežno piše o slovenski narodni manjšini in o Slovencih na splošno. Kaj od države slovenska manjšina pričakuje, pa je povedal Drago Legiša v krajšem sestavku, ki je v knjigi objavljen dobesedno.

Predstavitve Merlinove knjige v Časnikarskem krožku so se udeležili predsednik deželne vlade Comelli, deželni odbornik Cocianni ter več časnikarjev, med njimi nekaj slovenskih.

NOVICE

Avstrija ima po najnovejši oceni zdaj 7.510.000 prebivalcev, 54.000 več kot pri ljudskem štetju leta 1971. Največ prebivalcev je imela leta 1974, ko je bilo v Avstriji še več tujih delavcev. Zdaj jih je okrog 150.000.

—o—

Povprečna plača v jugoslovanskem gospodarstvu je znašala letos 4624 novih dinarjev, v negospodarskih dejavnostih (upravi, šolstvu itd.) pa 5587 ND.

Prepovedana raba slovenščine

Pokrajinski svet je poklonil goriškim Slovencem izredno »božično darilo«: prepovedal je rabo slovenskega jezika. V zameno si bo baje pokrajinski svet na vseh forumih prizadeval, da bo izglasovan pravičen zakon, ki bo uvedel globalno zaščito. Ton teh stavkov je lahko nevljuden, a to je resnica. Na svoji lastni koži smo goriški Slovenci ponovno okusili sadove toliko opevane programske večine, ki jo v pokrajinskem svetu upravljajo »demokratske« stranke. Zavedamo se, da bi teh stvari ne smeli pisati v tej »božični« številki, ko si cel svet izreka pristržna voščila, a naša vsakdanost je tako realna, da se očitno izraža tudi v tej podobi. V trenutku, ko si takojimeno »demokratske« sile v pokrajinskem svetu izmenjujejo poklone, je bila po teptana naša najosnovnejša pravica; medtem pa so se našli dogovori za vse ostale probleme, od pokrajinskih prevozov tja do psihiatrične oskrbe in tudi do naše globalne zaščite. Za to so se ogrevali tudi nekateri slovenski krogi ...

Poglejmo na kratko potek dogajanj. V prvem dejanju so se stranke DC, PRI in MSI (svetovalec PSDI se je vzdržal in govoril v furlanščini!) odločile, da zavrnejo predlog Slovenske skupnosti za uvedbo slovenščine v po-

malo prej doseglja, da je bil zavrnjen predlog o rabi slovenščine z odločujočim glasom fašističnega svetovalca. Če si ob tem dovolimo pripombo, bi omenili, da nam osebno poznanje s socialističnim svetovalcem arh. Cejem — ki ga cenimo kot zavednega Slovence — prepoveduje misliti, da se omenjeni svetovalec strinja s podobnimi igrami. Prepričani smo, da je to osebno gledanje, a upira se nam misel, da bi arh. Cej pristal na sodelovanje s takimi strankami, ki se poslužujejo fašističnega glasu, da slovenskim svetovalcem zapirajo usta.

Je že res, da so komunisti in socialisti glasovali za uvedbo slovenščine v pokrajinski svet, tega nihče ne zanika, ker je razvidno iz glasovanja. A logična posledica tega izida bi moral biti odklon podpore enobarvnemu odboru DC. Toda tridnevno zasedanje pokrajinskega sveta se je za tem »prelomom« odvijalo brez kakih posebnih pretresov; vsi dnevni redi so bili sprejeti ob podpori »večinskih« strank, tudi tisti, ki predvideva, da se bodo ustanovile razne svetovalske komisije, ki jim bodo predsedovali svetovalci petih strank večine (kako naključje: tudi komisij je pet). A med temi ni komisije za slovenska vprašanja; za ta vprašanja bo ustanovljena slovenska konzulta. Kako veljavo bo ta imela, pove dovolj zgovorno že samo ime. Imenovana pa bo komisija za izvajanje osimskih sporazumov; upajmo, da bo vsaj ta dobro delovala, a vtis imamo, da slovenska vprašanja ne bodo rešena, ko bo tega izvajanja konec. Marsikdo upa, da se je v pokrajinskem svetu ustvarila nova politična volja, a po tridesetih letih ne bi dali roke na ogenj kar z največjo lahkoto. Prvi dokazi niso najbolj pristržni.

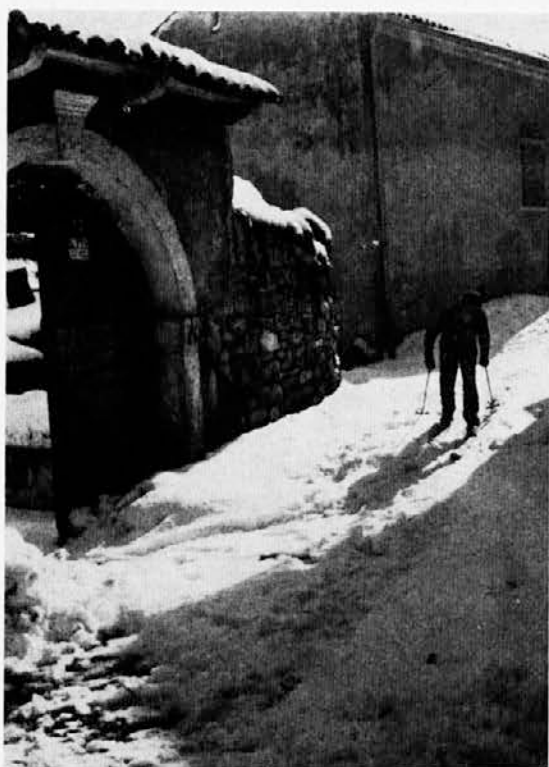
Pa še obrobni dogodek. V torek, 12. decembra je bila na obisku v Novi Gorici pri

SZDL pokrajinska delegacija Krščanske demokracije. Srečanju nismo, iz očitnih razlogov, direktno prisostvovali, a iz poročil lokalnih dnevnikov lahko razberemo, da so se razgovarjali o vprašanjih, ki so bila predmet razgovorov med občinskimi in pokrajinskimi upravitelji. Poleg običajnih medsebojnih problemov pa je načelnik svetovalske skupine DC v pokrajinskem svetu Agati poročal o prizadevanjih pokrajinske večine za globalno zaščito Slovencev v Italiji. Zelo bi nas zanimalo vedeti, če je omenjeni demokrščanski svetovalec omenil tudi to, da so 12 ur poprej, s pomočjo fašističnega glasu, prepovedali rabo slovenskega jezika v istem pokrajinskem svetu. Če je bilo srečanje zelo odprto in iskreno (to povzemamo iz časopisov), bi morali demokrščanski veljaki tudi to povedati članom Socialistične zveze delovnega ljudstva. A verjetno zahtevamo preveč.

A. V.

UMRLA JE GABRIJELA MIKULUŽ

V začetku decembra je v visoki starosti 93 let umrla zaslužna učiteljica Gabrijela Mikuluž. Pokojnica je začela svojo službo v težkih časih, med fašizmom je morala v notranjost države, kot se je zgodilo marsikateremu zavednemu Slovincu. Po vojni se je vrnila v Gorico in je takoj prišla za delo. Poučevala je na osnovni šoli v Pevmi, kjer je ostala do upokojitve. Bila je izredno dobrega srca, saj je pomagala pri raznih društvih in ustanovah, a tudi marsikateri študent se bo spoštljivo spomnil njene pomoči. Živela je preprosto in skromno v hišici ob pevmškem mostu. Smrt jo je tudi doletela 7. decembra, v ponedeljek, 11. decembra, pa so jo prenesli na pokopališče v Pevmo. Pri izvrševanju svoje dolžnosti je bila vztrajna, s svojim resnim in strogim poučevanjem je vzgojila marsikateri rod — njeni učenci se ji hvaležno klanjajo.

Smučar na Krasu

(Foto M. Magajna)

krajinskem svetu. Komunisti in socialisti so glasovali skupno s Ferletičevo (SSk) in zbrali 11 glasov: ostale stranke 12, en glas socialdemokratov vzdržan. To so številke: ustvarila se je »nova« večina (DC, PRI, MSI in PSDI). Če bi v političnem življenju veljale samo številke, bi to ne bilo nič čudnega. V tem primeru so opozicijo sestavljale SSK, KPI in PSI; toda komunisti in socialisti podpirajo enobarvni demokrščanski odbor. Logika nam pravi, da bi morali to večino razbiti, a to se ni zgodilo. Potem pa se je ustvarila nova, oziroma stara večina: DC, PRI, PSDI, KPI in PSI. To pomeni, da sta levičarski stranki, ki imata tudi 3 slovenske svetovalce, v drugem dejanju glasovali s tisto večino (razen misovca), ki je

Spremembe in imenovanja v goriški Cerkvi

Ob prisotnosti nad 120 duhovnikov in redovnikov je bilo prejšnji četrtek v kulturnem središču »Stella Matutina« deseto glavno zborovanje duhovščine goriške nadškofije. Na zasedanju je govoril tudi goriški nadškof Peter Cocolin, ki je v daljšem govoru poudaril smerice delovanja v obdobju po II. vatikanskem koncilu in opozoril na željo po prenovitvi v okviru Cerkve in po potrebi o stalnem poglobljanju in izpopolnjevanju v pastoralnem življenju goriških duhovnikov. Pri tem je g. nadškof poudaril pomen, ki ga v današnjih težkih časih ima duhovnik pri svojem delu, pa tudi vsak posameznik. Nadalje je g. nadškof govoril tudi o težavah goriške Cerkve, o težavah, ki jih ne smemo skrivati, temveč javno o njih govoriti, da bodo lahko duhovniki in laiki našli primerne rešitve. V treh letih je škofijski svet vsekakor opravil veliko dela in tudi pozitivno opravi svojo funkcijo. Za delovanje bodočega škofijskega sveta pa je msgr. Cocolin nakazal dve smeri: po eni strani verska obnova in večja skrb za dozorevanje v veri, po drugi pa enotnost vseh, ki delujejo v okviru Cerkve.

Na programu so bila še razna poročila in diskusije, za tem pa volitve. Ne moremo omenjati vseh izvoljenih v razne svete, poglejmo

samo imenovanja, ki se tičejo našega slovenskega verskega življenja. Dr. Oskar Simčič, ki je dolgo let služboval v Števerjanu in ki je po doktoratu v Rimu sprejel poleg številnih obveznosti še poučevanje na slovenskem klasičnem liceju v Gorici, je bil imenovan za škofjskega vikarja; s tem sprejema dr. Simčič važno funkcijo pastoralnega spodbudnika in bo svojo skrb posvečal tudi slovenskim vprašanjem.

Na tem zborovanju so bili izvoljeni tudi predsedniki tako imenovanih pastoralnih con, ki jih je v goriški nadškofiji osem. Za dekanat Štandrež in Devin in za vse ostale slovenske župnije je bil izvoljen Marjan Komjanc. Ti predsedniki, ki se bodo imenovali dekani, imajo precejšnje naloge in tudi odgovornosti tako upravnega kot čisto praktičnega značaja.

Ob koncu so bile volitve v škofijski svet, ki ga sestavlja 18 duhovnikov, skupno z redovniki. Za slovenski del so bili izvoljeni: Marjan Komjanc, predsednik, župnik v Sovodnjah, Josip Markuža, župnik v Mavhinjah, in Anton Lazar, župnik v Doberdolu.

Vsi slovenski in zamejski škofje bodo voščili Slovincem blagoslovljen Božič po radiu Trst A.

Kulturno udejstvovanje mladine iz Štmavra

Kot je znano, deluje v Štmavru že več kot deset let moški zbor, ki je nastopal na raznih prireditvah na Goriškem in drugod, večkrat nastopil tudi za tržaški radio, stalno pa poje pri nedeljski maši v Štmavru. Zbor vodi prof. Gabrijel Devetak, ki je dal pobudo za ustanovitev tudi mešanega zbora. Tako sta sedaj v Štmavru dve pevski skupini. Naš namen je predstaviti bralcem mladinski, mešani zbor.

Sestavlja ga približno 25 mladih fantov in deklet, ki so skoraj vsi iz Štmavra, le par jih je tudi z Oslavja. Zbor je nastal pred dvema letoma z namenom, da bi peli pri službi božji. Vendar se je kasneje zbor odločil tudi za posvetno petje. Pevovodja prof. Devetak je mlade pevce pripravil, tako da so lahko v kratkem času nastopili v domači šoli na prijetni prireditvi, ko so štmaverski mladinci podali tudi krajšo dramsko točko. Po tem nastopu, ki je med domačini vzbudil veliko navdušenja, so mladi pevci začeli vaditi še z večjo vztrajnostjo. Organizirali so v domači osnovni šoli tudi Prešernovo proslavo, na kateri je nastopil tudi član Slovenskega gledališča iz Trsta Stane Raztresen. V okviru zbora so ustanovili tudi instrumentalni ansambel, ki ga sestavlja osem članov.

»Za tem — nam je povedal prof. Devetak — smo začeli resno misliti na nastop pred večjo publiko in tako smo se odločili za Cecilijanko.« Sedaj pa se štmaverski zbor pripravlja za nastop na pevski reviji Primorska poje, ki bo prav gotovo zahteval precej truda in priprave. »Računam, da bomo do takrat lahko naštudirali nekaj bolj zahtevnega: lotili se bomo študija polifonske in Schubertove skladbe, temu pa bomo dodali še eno slovensko narodno pesem«, pravi pevovodja. Za to priložnost se bo zbor verjetno predstavil že s svojim imenom, ki ga bodo izbrali pevci sami. V okviru Tedna mladine za globalno zaščito je mešani zbor, skupno z ansamblom, nastopil na prireditvi v Pevmi. To dokazuje, da si hoče štmaverska mladina utrditi pot med občinstvom in pokazati svojo zavzetost in veselje do lepega petja.

Želimo jim obilo uspeha in uveljavitev v kulturnem življenju na Goriškem. Prepri-

čani smo, da si bo ta mladina, ki živi v sorazmerno majhni vasi pod Sabotinom, znala pridobiti svoj prostor na glasbenem področju, saj je to že po prvih nastopih dokazala.

—o—

PESEM MLADIH

Dvorana Katoliškega doma se je 8. decembra ponovno napolnila do kraja, ko so nastopili mladinski zbori na pevski reviji »Pesem mladih«, v organizaciji združenja cerkvenih pevskih zborov. Nastopilo je osem skupin, ena iz Gorice (Kekec), ostale pa iz okoliških vasi: Doberdob, Standrež, Števerjan, Sovodnje, Plešivo, Rupa-Peč in Podgora. Ta prireditev se je vključila v manifestacije, ki so bile na Goriškem v okviru Tedna mladine za globalno zaščito. Mirjam Košič je v imenu mladinske sekcije SSk prebrala skupni letak, ki ga je goriška mladina izdala ob tej priložnosti.

Med izvajanjem zborov so prisotni lahko spoznali, da naši mladi zelo radi pojejo in da lahko dosežejo tudi višjo kvaliteto raven. Pri tem se zelo potrudijo pevci sami, brez dvoma pa tudi njihovi pevovodje, ki imajo včasih precej zahtevno delo. Zelo prijetno je bilo ob zaključku, ko so združeni mladinski zbori zapeli pesem »Po jezeru bliz' Triglava«, pod vodstvom Anke Černic. Vsi se lahko veselimo ob tako navdušujočih nastopih, saj dobro vemo, da naša pesem mlade združuje in jih utrjuje v narodni zavesti.

RAZSTAVA ANDREJA KOŠIČA V ČEDADU

V nedeljo 17. decembra je naš rojak Andrej Košič odprl razstavo svojih del v galeriji »Jose« v Čedadu. Goriški slikar je že večkrat razstavljal v Gorici in tudi drugod po Italiji in Jugoslaviji: to je umetnik, ki se je že trdno uveljavil, in vsakokrat nas njegova dela prijetno presenečajo. Razstava bo odprta do konca decembra.

RAZSTAVA ZORANA MUŠIČA V GORICI

Občinska uprava, skupno s pokrajino, Inštitutom za srednjeevropska srečanja, goriško hranilnico in pokrajinsko turistično ustanovo, bo priredila razstavo del goriškega slikarja Zorana Mušiča v palači Attems od 6. januarja do 25. februarja. Zoran Mušič, ki živi že dolgo let v Parizu, je priznana osebnost v svetovnem merilu. V teh dneh se zaključuje razstava njegovih del v Ferrari; v teku pa so priprave za prenos 138 slik znanega umetnika v Gorico. Gre za izredno bogat kulturni dogodek, ki bo v prihodnjem letu eden izmed prvih v seriji važnejših razstav.

SLOVENSKI PROBLEMI V OBČINSKEM SVETU

Na seji goriškega občinskega sveta v ponedeljek, 11. decembra so svetovalci razpravljali tudi o vprašanjih, ki se direktno tičejo slovenske narodne skupnosti. Izglasovana je bila resolucija, ki so jo predložili slovenski svetovalci Slovenske skupnosti, KPI in PSI. Gre za obvezo, da občinski svet posreduje, da bi novi zakon o reformi šol upošteval tudi potrebe in specifične zahteve slovenskega šolstva v Italiji. Resolucija se zavzema za to, naj bi parlament izdal tak zakon, ki bi zagotovil nemoten razvoj slovenskih šol in predvidel ustanovitev teh tudi v videmski pokrajini.

Važna je bila tudi resolucija, ki sta jo predložila svetovalca Slovenske skupnosti Paulin in Bratuž, v kateri zahtevata, naj se občinski svet zavzame za to, da vlada in parlament pripravita vse zakonske instrumente za uresničitev zahtev slovenske manjšine in da župan in odbor nastopita pri vladi in parlamentu za hiter odobritev zakona za globalno zaščito Slovencev v Italiji. O tem se bo moral izreči občinski svet na eni izmed prihodnjih sej.

—o—

Z mnogih strani letijo zdaj napadi na tajnika socialistične stranke Craxija, da se je dal v pogledu Evropskega denarnega sistema preveč pogovarjati od komunistov. Očitajo mu, da je avtonomist (od komunistov) samo v besedah, v praksi pa ima socialistična stranka še vedno kompleks manjvrednosti pred KPI.

Dar Jugoslavije Beneški Sloveniji

V Teru so v soboto popoldne izročili prebivalcem ključke 30 hiš, ki jih je domačinom poklonila Slovenija. Slovesnosti, ki je bila skromna, a zelo pomembna, so se poleg slovenskih predstavnikov v Italiji udeležili še predsednik dežele Furlanije - Julijske krajine odv. Comelli in podpredsednik Izvršnega sveta Slovenije Dušan Šinigoj. Ta dar slovenski vasi v Benečiji ima tudi globlji pomen: predstavlja simbol sodelovanja med Italijo in Slovenijo oz. Jugoslavijo, obenem pa tudi krepitev prijateljskih vezi med tu živječima narodom. Hud po-

tres pred dvema letoma je prizadel prebivalstvo na obeh straneh meje in je zato tudi razumljivo, da je boj proti posledicam potresa skupen. Slovenija je do danes že znatno pripomogla prebivalstvu, v programu pa so še nove gradnje. Predsednik koordinacijskega odbora beneških društev za pomoč prizadetim Dino Del Medico se je v svojem zahvalnem govoru dotaknil tudi številnih vprašanj, ki se tičejo slovenske manjšine v Benečiji, zlasti pa je še omenil potrebo, da bi domačemu prebivalstvu zagotovili zaposlitev na lastni zemlji.

Lev Detela BOŽIČNA LJUDSKA

Novi potrošniški svet, kar prenasiten z industrijskim bogastvom, a duhovno velikokrat pust in prazen, je iz slovenskih krajev pregnal mnoge ljudske šege. Bogato ljudsko izročilo pa ne izginja le iz slovenskih mest in vasi, temveč blede sredi industrializacije, tehnike, avtomobilizma, televizije in plastike povsod po Evropi in celo povsod po svetu. Nedvomno je res, da so ti običaji v polpreteklem in preteklem času, tedaj, ko je bilo povsod čutiti

Milena Merlak

Nocoj je Sveti večer

Odprimo na široko dver,
nocoj je Sveti večer,
kralj kraljev, odrešenik sveta,
nam je prinesel luč z neba.
V jaslicah pred nami leži,
vsem božji blagoslov deli.

Nocoj je Sveti večer,
odprimo na široko dver!
Naj bo srce kot odprto svetišče,
da nas božje dete lahko obišče.
Veselim se nocoj vsi zemljani:
rojena je beseda večna ljubezni.
Nikoli ne bomo več sami.

Odprimo na široko dver,
nocoj je Sveti večer,
nocoj je tudi Sveta noč!
Opolnoči zazvonimo z zvonovi,
naj zemlja zablešči se v prenovi.
Angelski in človeški zbori pojo:
»Nocoj je Sveti večer,
nocoj vladata veselje in mir.«

pomanjkanje denarja in tesnobo socialnega bivanja, božičnim praznikom bistveno olepšavali pomen in pestrili svečano in zadržano pričakovanje adventnega časa.

Ljudski božični običaji so v preteklosti predstavljali tudi pomemben družbeni vezni člen, bili so most med člani vaške ali kake druge skupnosti, prebivalce so povezovali in zbliževali sredi istega verovanja in istega pričakovanja.

Pot k polnočnici in sama služba božja sredi praznično razsvetljene polnočne cerkve je zadobila poseben pomen in namen. V notranjosti majhne skrinjice, skromnih jaslic, je po mnogih slovenskih vaških cerkvicah ležal Jezusček, povit v plenice. Posebno otroci so po končani polnočnici komaj čakali, da so se lahko približali jaslicam in si ogledali skromnega, a duhovno mogočnega Jezusčka, ki je ležal pred njimi kot vznemirjajoči nadzemeljski znak na odru svetá in nebá.

Z božičnimi prazniki je bil tudi na Slovenskem povezan pristrčen običaj: na božični dan in na dan svetega Štefana, a tudi za svete Tri kralje ali na Novo leto, so se zbrale skupinice štirih ali petih otrok, ki so potem šle od hiše do hiše, zaželele domačim in ostalim vesele praznike in tudi kaj zapele. Prebivalci so se otrokom za voščila in čestitke zahvalili

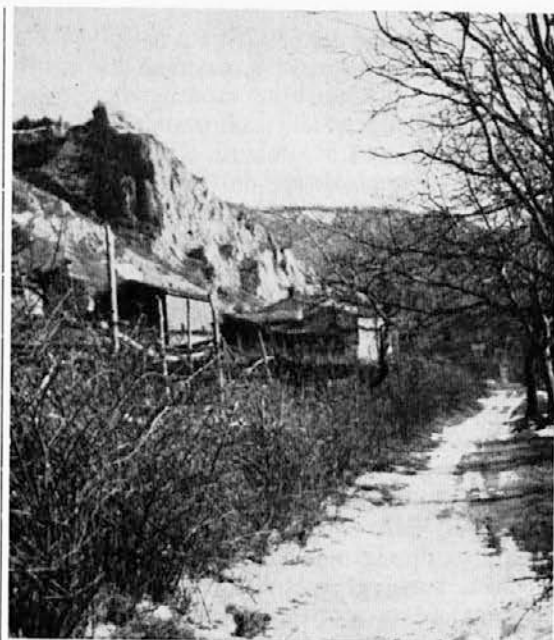
in jih poplačali z denarjem, a tudi s sadjem ali pecivom.

Svečanost božičnega časa podčrta še danes priprava božičnega peciva, potic, kolačev, piškotov in podobnega.

Ohranile so se seveda še nekatere šege in navade, ki segajo daleč v preteklost. Znani so nekateri ljudski obredi na predbožični dan in na sveti večer, ki so posebno zanimivi. Na Slovenskem okrasijo na primer hišo z zeleno omelo in drugim zelenjem, pripravljajo posebne božične jedi in pričakujejo Jezusovo rojstvo sredi domačih božičnih obredov. S tem izražajo svoje slovesno in posebno pričakovanje božičnega praznika in na novo podoživljenega rojstva učlovečenega Boga.

V mnogih božičnih običajih je tudi na nemškem jezikovnem prostoru še danes ohranjeno marsikaj tistega, kar je bilo nekoč pogansko obredje in poganske šege. Izganjanje zlih duhov izpod domačega krova, zaklinjanje urokov, prerokovanje bodočnosti, zagotovitev nadaljnega srečnega in zdravega življenja so nekatere osnovnice starega poganskega obredja, ki se je delno ohranilo celo v današnji čas tehnike in plastike — seveda le kot folklor in lep, teatraličen običaj. V takoiimenovanih starih germanskih divjih nočeh, katerih dvanajstERICA sodi prav v božični čas, moreš razumeti govorico živali, slišati zvonjenje iz cerkvá, ki so že davno izginile v temáh zemlje, občuduješ lahko praznično razcvetelo drevje in podobno. Prav v tem času moraš iz domače hiše s kadihom in blagoslovljeno vodo pregnati zle duhove. V hlev postavljene metle predstavljajo čarovniški simbol prav tako kot v korita položeni noži in odganjajo zlo in hudiča od hiše in živine. Pri pometanju hiše na božični večer preženeš po kotih in vogalih sedeče duhove od domačega praga. Na Zgornjem Bavarskem še danes ponekod navada, da v božični noči neseš trikrat krsto okrog cerkve, kar pa ne sme trajati več kot pol ure. Če ti to tudi uspe, si nagrajen z vrečo, polno denarja.

Ponekod je navada, da v božični noči strelijo na polja in v vrtove, da bi prebudili spečo seme v novo rast. Šlezijski mlinarji so nekoč ob božični polnoči vrgli v potoke hrano in pijačo, da bi pomirili vodnega duhá in si

pridobili njegovo naklonjenost tudi za prihodnje leto.

V mnogih božičnih običajih je še vedno skrito zaklinjanje vremena, ki bi naj bi o — kako naj bo drugače — kar se da ugodno in primerno za zdravo letino. Tudi mnogi pregovori krožijo ob božičnem času prav okoli bodočega vremena in njegovih možnosti. Vendar se napovedi tu in tam dotikajo tudi čustvenih in poklicnih plasti. Iz ledu je na primer v božični noči mogoče napovedati, kako bo izgledala bodoča nevesta. V nekaterih evropskih deželah se je že davno udomačila tudi navada božičnega »prisluškovanja«. Kdor želi vedeti, ali se mu bodo želje izpolnile, mora v božični noči stopiti pred kako tujo hišo in prisluškovati. Če bo prva beseda, ki jo ujame, pri-trdilna, — da —, potem se mu bodo želje uresničile, drugače pa pričakuje zaman.

Seveda je prav postavljanje jaslic ena od najstarejših božičnih navad. Že mnogo pred postavljanjem božičnega drevesca se je po evropskih deželah udomačilo čaščenje Jezusčkovih jaslic. Čeprav se slikarsko upodabljanje Jezusčka v betlehemske hlevčku pojavlja že v zgodnjekrščanski dobi, postanejo jaslice poglaviti božični simbol šele v 14. in 15. stoletju. Najprej so postavljali jaslice samo po cerkvah — in šele nato po domovih. Različni vplivi so ustvarili to lepo, danes poglavito božično navado. Razvila se je iz svojevrstnih božičnih iger, ki so jih uprizarjali po samostanih, a tudi iz med ljudstvom nekoč zelo priljubljene navade »zazibati novorojenčka Jezusčka v božično spanje«, ki je bila v prejšnjih stoletjih močno udomačena predvsem na nemškem prostoru. Sploh je božično »zibanje Jezusčka« so-oblikovalo tudi nekdanje božične cerkvene igre. V prejšnjih stoletjih se je navada postavljanja jaslic bistveno utrdila. Postavljali so jih revni in bogati, kralji in siromaki. Vojvodinja Amalfi je leta 1567 dala postaviti jaslice s 167 razkošno izdelanimi figurami, medtem ko so v samostanski cerkvi v Kreuzlingu leta 1720 postavili jaslice s kar 360 figurami. Prvotno so bile jaslice narejene iz lesa, voska ali pa gline. V dobi romantike in baroka pa so začeli izdelovati tudi nadvse razkošno narejene jaslice s figurami iz porcelana in v svilenih oblačilih, olupšanih z zlatom, srebrom in dragimi kamni,

IZROČILA IN NAVADE

medtem ko se je betlehemska pokrajina dramatično razrašala v bogastva gradov, čudovite narave in nebeške bleščave na nebu. Pozneje je postalo postavljanje jasic bolj »posvetno«. Leta 1782 pa je avstrijski cesar in reformator Jožef II. prepovedal postavljati jaslce celo po cerkvah in v samostanih, s čimer pa ni uspel, zakaj ta lepa navada je bila močnejša kot železna srajca. Danes je vsako leto ob božičnem času prav na Dunaju v cerkvi sv. Petra velika razstava jasic, na kateri spet in

Ne le v Nemčiji, temveč tudi po nekaterih slovenskih krajih, je bilo še v prejšnjem stoletju priljubljeno božično zažiganje panja ali čoka, ki je bilo zelo udomačeno tudi na Goriškem. Okrog ognjišča z božičnim panjem so posedli gospodar, gospodinja in vsa družina, se gredli pri ognju, tolkli orehe in lešnike, prepevali ter »božiču« ponujali vina iz majolike, kakor da bi bil živo bitje. Ta navada se je v drobcih in ostankih ohranila tudi drugod po Slovenskem, na primer v Krki pri Stični, v okolici Velikih Lašč, na Kozjaku na Štajerskem in drugod. Ponekod je ta panj, ki ga v Beli Krajini imenujejo tako kot na Hrvaškem badnik ali badnjak, nadomestila hišna luč, ki mora vso sveto noč goreti.

Zanimivo je, da je bila ta navada zelo razširjena v Franciji in Nemčiji, a tudi po vsem slovanskem prostoru. Še danes je močno udomačena v Skandinaviji.

Seveda spremlja božični čas vrsta manj pomembnih običajev, ki segajo od Španije do Islandije in od Anglije do slovanskih dežel. Na Tirolskem je na primer navada, da Jezusovo rojstvo počaste s častnimi streli iz pušk, kot jih drugače doživi le visoki »zemeljski« odličniki. Na dan Janeza Evangelista, to je 27. decembra, blagoslovljajo marsikje na južnonemškem prostoru vino. Legenda namreč pripoveduje, da so apostolu Janezu dali piti s strupom pomešano vino, vendar ga strup ni ugonobil. V isti čas sodijo tudi stari običaji in vraže, ki izvirajo iz nekdanjih germanskih divjih noči. Tedaj divja nebeški boj med dobrim in zlom in mrtvi prihajajo nazaj na svoje domove. Na

Norveškem so ponekod za eno noč prepustili celo spalnico mrtvim dušam, vendar je ta navada izginila. Na alpskem področju lahko še danes opazujemo obhod posebnih, v zanimive divje maske oblečenih bitij, nekdanjih poganjskih dobrih in zlih duhov. Tudi slovenska pravljica o »Zli ženi« je blizu tem izročilom.

Seveda pa je ena najlepših navad prav slovesna pot k polnočnici, ki je ponekod še lepo ohranjena. Na tej svečani poti in pri polnočni službi v pestro razsvetljeni cerkvi doživi lepa božična skrivnost s sporočilom o Odrašenikovem rojstvu svojo slovesno potrditev.

Milena Merlak

Reka Čas odnaša nam dneve

Reka ČAS odnaša nam dneve, ladja STARO LETO pluje od nas, jutri že bo vrgla sidro v pristanišče, ki mu pravimo PRETEKLI ČAS. Sveti Silvester je zadnji kapitan na tej zimsko pobarvani ladji. Za slovo še pripravil je nam na krovu prav pester program. A opolnoči ga ne bo nikjer več, nikjer ne bo ladje STAREGA LETA; vsako iskanje takrat bo odveč. Le še od daleč na ušesa kdaj zadoni spominska glasba iz preteklih dni.

Sveti Januarius ima sveže prepleskano ladjo, ime NOVO LETO se z boka blesti, a z njo pluje po isti reki, po kateri voda vedno naprej hiti. Ta ladja vsak dan nekje pristane in nas s svojim trobljenjem opozori, da smo minljivi, da čas beži. Voda teče, ladja pluje naprej, a breg ostaja vedno enako nepremakljiv; breg, ki lahko ladje leta, čas zadrži, a kaj, ko je ta breg večnost, za katero reka ČASA ni.

spet prevladujejo odlično izdelane tirolske, salzburske in štajerske jaslce.

Skoraj popolnoma je ob jasicah zamrla navada postavljanja piramide in rajskega drevesa. Seveda jo je v prejšnjem stoletju izpodrinilo tudi postavljanje božičnega drevesca in adventnega venca. Piramida, ki jo je še mogoče odkriti na nekaterih področjih, je narejena iz lesa in stoji na vrtljivem stolpiču, ki je včasih visok tudi en meter. Domovina teh piramid je Šlezija. Na piramidi so pritrjene goreče sveče. Nekatero piramido so bile naravnost umetniško dognano izrezljane iz lesa. Na njih so se pojavile tudi figure z motivi betlehemskega hlevčka, a tudi z Marijo, Jožefom in drugimi osebam in živalmi. Podobno kot piramida je bilo narejeno rajsko drevo, okrašeno z jabolki in olupšano s smrekovimi vejicami. To rajsko drevo je še danes ohranjeno v nekaterih delih Šlezije, Vzhodne Nemčije, a tudi po vseh skandinavskih deželah.

Hud Božič za begunce

Čeprav ta Božič za mnoge ljudi v Evropi in Ameriki ne bo vesel zaradi vsakovrstnih političnih in drugih težav, od stavk do slabe uprave in naravnih stisk, pa bo še veliko na slabšem prebivavstvo v Afriki in Aziji. V Afriki ponekod primanjkuje hrane, gospodarska stiska z brezposelnostjo in draginjo pa je splošna. Nekaterim državam spet grozi suša, a enaka nadloga je slabo gospodarjenje vladajočih. Večina afriških držav trpi pod nasilniškimi režimi diktatorjev, ki so prišli na oblast z vojaškimi udari. Nekateri kot npr. Amin v Ugandi, ne zaostajajo po barbarstvu in krvoločnosti za najhujšimi primeri starega veka.

V Aziji pa je trenutno najhujša stiska tista, ki gnjavi milijone beguncev. Nihče več ne more točno reči, koliko jih je. Mase ljudi, v stotisočih, bežijo iz Vietnama proti Siamu, Maleziji in Indoneziji, pa tudi proti Kitajski. Med njimi so Vietnamci, pa tudi Kitajci, pripadniki tamkajšnje velike kitajske manjšine. Svetovni tisk je poln vesti o begunskih ladjah in čolnih, s katerih se ne smejo izkrcati nikjer, dokler ne začnejo masovno umirati od lakote, kužnih bolezni in morskih viharjev. Marsikatera ladja in čoln sta se že prevrnila. Zrtev je na stotine. Malokdo pa ve, da si mnogi teh beguncev z denarjem, pogosto z zadnjimi prihranki, odkupijo od oblasti pravico, da lahko na kaki najeti stari ladji, ki je samo še za staro šaro, zapuste deželo. To velja zlasti za Kitajce, ki ne želijo v komunistično Kitajsko, medtem ko bežijo Vietnamci na ribiških čol-

nih, navadno prenapolnjenih. Kdor more, beži iz Kambodže, kjer vlada čista groza. Stotisoči mohamedancev bežijo iz budistične Burme, kjer se vojska z ognjem in mečem znaša nad muslimansko manjšino v deželi Arakan na severu. Ti muslimani bežijo v mohamedanski Bangladeš, odkoder pa jih porivajo nazaj, ker so sami revni. Iz Kitajske beže ljudje v Hong Kong.

Zahodne države, zlasti Združene države, Kanada, Nemčija in Velika Britanija, pa tudi nekatere manjše, so sprejele zadnji čas na tisoče vietnamskih beguncev, katerih dramatični doživljaji so ganili tamkajšnjo javnost. Toda beguncev je na stotisoče in celo na milijone. Mnoge doleti, ko jih na silo vrnejo, strašna usoda mučenja in usmrtnitve, zlasti v Kambodži.

Pa tudi v Evropi usoda beguncev marsikje ni dobra, zlasti ne v Italiji. Italija se zagrizeno brani dati državljanstvo beguncem, tudi če živijo v državi že trideset let in več in so preživeli to večino svojega življenja, niti v primeru, če so poročeni z italijanskimi državljanjki. S tem je prisilila te ljudi v stanje pravega srednjeveškega suženjstva: suženj je pomenilo v bistvu vedno človeka brez državljan- skih pravic, ki je zato nujno prikrajšan tudi ekonomsko. Ekonomsko suženjstvo in podložništvo je bilo vedno posledica dejstva, da tisti ljudje niso imeli političnih pravic.

Če je tako v Italiji, ki ima socialističnega predsednika, ki se vsak hip hvali s svobodo, (Nadaljevanje na 10. strani)

Kaj pravi Janko Ban

Janko Ban je eden naših najboljših in najmarljivejših pevovodij na Tržaškem. Ni pomembnejše pevske prireditve, pri kateri bi ne nastopal kak zbor pod njegovim vodstvom. Njegova sposobnost in pridnost sta tem bolj dragoceni v času, ko se čuti pri nas hudo pomanjkanje pevovodij. Od tega trpijo tudi cerkveni pevski zbori. Janko Ban prisloči na pomoč, kjer le more. Nekateri menijo, da je tej njegovi marljivosti, dejstvu, da je neprestano v »gibanju«, pripisati njegovo pregovorno suhost.

V prepričanju, da bomo s tem zelo ustregli našim bralcem, smo zastavili simpatičnemu mlademu pevovodji neka vprašanja, na katera je prijazno odgovoril.

— Gospod Ban, kaj sodite o sedanjem stanju glede pevskih zborov na Tržaškem in sploh v našem zamejstvu? Je res, da stanje ni razveseljivo?

Preden odgovorim na prvo vprašanje, bi se rad ustavil ob uvodu. V njem se namreč ne prepoznam in nisem zadovoljen, če imajo tudi drugi tako mene, kot Vi. Eden najboljših ... najmarljivejših ... njegova sposobnost ... pridnost ...?! Toda kje je primerjava, kje konkurenca! V naši glasbeni luži ni težko ostati na površju; večja zasluga je zlesti iz nje! Zdaj pa k prvemu vprašanju, ali je res, da stanje pevskih zborov ni razveseljivo. Vprašanje je, za koga ni razveseljivo? Verjetno je na splošno razveseljivo, da se ljudje zbirajo v družbi, namesto da bi ostali zaprti v hiši, da grejo pet, namesto da bi kartali, da kako veselo zapojejo (saj Slovenci radi pojemo!) na vajah, v osmici, na društvenem prazniku, na reviji zborov. Tak pojav glasbenega udejstvovanja (= rekreacija) je iz določenega zornega kota gotovo razveseljiv. Iz mojega je nevzdržen!

— Zakaj je nastopila ta kriza pevskih zborov?

Zaradi neprimernih organizacijskih prijemov (neprimernih iz mojega zornega kota: morda je komu tako tudi prav).

— Je to po Vašem mnenju pojav, ki ga ne bo mogoče več spremeniti, ali je le prehodnega značaja?

Mislím, da se da vse spremeniti, tako na boljše kot na slabše. Samo od sebe se seveda (na boljše) ne bo nič spremenilo.

— Kaj pa sodite o kvaliteti naših pevskih zborov?

Kvaliteta je zrcalo stanja, ki sem ga prej opisal; kdor goji šport z rekreacijskim namenom, ne bo nikoli dosegel kdo ve kakšnih uspehov; dokler bodo pri zborovsem petju več pomenile prijetna družba, senca vaškega zvonika (namesto tujke kampanilizem) in ideološke oznake kot glasba, o kvaliteti ne moremo govoriti.

— Zakaj je nastopilo pomanjkanje pevovodij?

To je vprašanje, pravzaprav problem, ki me zadene najbolj v živo. Saj ni res, da pri nas primanjkuje pevovodij! Primanjkuje pevcev in primanjkuje organiziranih zborov. Bila bi utvara domišljati si (kje na svetu se dogaja kaj takega?), da naj ima vsaka majhna pevska skupina brez vsaj potencialnih umetniških ciljev na razpolago glasbenika za pevsko - družabne večere.

— Kako sodite o današnji kvaliteti pevskih zborov v celotnem slovenskem okviru, torej tudi v Sloveniji? Je tam položaj po Vašem mnenju kaj boljši ali celo slabši?

Celotnega slovenskega zborovskega ambienta ne poznam tako podrobno, da bi lahko o njem dajal sodbe. Vem le to, da sedaj na splošno v Sloveniji ni pevcev z izrednimi vokalnimi sposobnostmi; to opažamo tudi na profesionalnem področju. Lahko še dodam vtis, ki sem ga odnesel z letošnjega tekmovanja pevskih zborov v Mariboru: nastopilo je več dobrih in le nekaj zelo dobrih zborov, število pevcev v slednjih pa je nihalo med 60 in 80. Ob pomanjkanju tehnične podlage ali naravnega vokalnega daru je torej veliko število pevcev prvi pogoj (a seveda ne edini) za uspeh.

— Zakaj po Vašem mnenju Slovenci nimamo pravih ljudskih zborov, ki bi peli pesmi v pravem ljudskem slogu? Vse pesmi, tudi ljudske, so namreč »prirejene« po kakih skladateljih. Etnografi in folkloristi se ne strinjajo s tem.

Prav gotovo imamo ljudske zборе, vendar ti ne nastopajo na običajnih koncertih, ampak v svojem naravnem domačem okolju; tam pa nas ni, da bi jih slišali. Na koncertu (ki ni koncert ljudske glasbe ali etnomuzikološko predavanje — in to naši nastopi zaenkrat niso) pa je edini način, da predstavimo ljudsko (oznaka ne ustreza učinku) glasbo, ta, da izvajamo priredbo tega ali onega skladatelja.

— Kaj mislite o današnjih zborovskih skladbah? Ste zadovoljni z njihovo kvaliteto in vsebino?

Dovolite mi, da odgovorim na kratko, ker se ob tem vprašanju ne znam spuščati v podrobnosti. Danes nastaja (na Slovenskem) mnogo zborovskih skladb; mnogo jih je po stilu in kompozicijskih prijemih stereotipnih in popevkarskih in le nekatere so vredne oznake umetne glasbe. Po tehtnosti opusa cenim Ubalda Vrabca, po sodobnih in rafiniranih prijemih recimo Lojzeta Lebiča, zaradi navezanosti na ljudske teme in njihove izvirne obdelave Uroša Kreka, Pavleta Merkuja, Jakoba Ježa ...

— *Kaj bi si kot pevovodja še posebno želeli?*

Mnogo, mnogo več kritičnosti in sistematičnosti, manj zapravljanja časa in trošenja energij, (le) toliko dela, kolikor ga je potrebno za čim boljše uspehe, ... a ne samo zaradi mojega zadovoljstva in zadovoljstva pevcev in organizatorjev, ampak zaradi resničnega, objektivnega glasbenega pomena določenega načrta ali dela.

— *Kako si predstavljate »idealno« stanje glede pevskih zborov? In bi bilo tako stanje sploh uresničljivo?*

Naše zborovske organizacije imajo zelo široko pevske baze. Poskusimo na tej podlagi (ki jo je treba seveda ohraniti) graditi piramido naše zborovske dejavnosti: organizirati centre za reprezentativne zборе, različne po repertoarni usmeritvi; na Tržaškem že imamo en tak zbor, Tržaški partizanski pevski zbor, zakaj bi ne imeli tudi reprezentativnih zborov za slovensko umetno in ljudsko pesem, za komorno zvrst, za cerkveno glasbo itd.? Le na ta način (z reprezentativnimi zbori) bomo lahko stopili iz družinskega kroga raznih revij in se brez zadrege podali na zahtevnejše koncertne odre, na tekmovanja v Gorico, Maribor, Arezzo in še kam.

—O—

VSI KONČAJO V AMERIKI

Stalinova edina hči Svetlana je dobila te dni — po desetletnem bivanju v Združenih državah — ameriško državljanstvo. Zdaj se počuti prava Američanka, je rekla.

V Združenih državah živi tudi še živeča hči Leva Tolstoja Aleksandra. Stara je 94 let in je predsednica »Tolstojevskega sklada«, iz katerega delijo podpore ruskim beguncem. Iz Sovjetske zveze je emigrirala leta 1929 in kmalu nato ustanovila omenjeni sklad. Še nedavno je v intervjujih obširno spregovorila o svojem očetu.

V Združenih državah je končal tudi Solženicin, čeprav je ostal kritičen do njih kot do zahodnega gona po udobnosti in potrošnji sploh, gona, ki odgovarja oboževanju ekonomije na Vzhodu. Pariz in Združene države sta tista tečaja privlačnosti, ki prej ali slej pritegneta k sebi vse ruske begunce.

—0—

HUD BOŽIČ ZA BEGUNCE

(Nadaljevanje z 9. strani)

ki vlada v Italiji, kako je šele drugod po svetu?

Se najboljše je za begunce v Južni Ameriki, ker lahko najdejo zatočišče v državah, kjer živi prebivalstvo istega jezika in navad ter zato ni nacionalističnih predsodkov, tako da se lahko takoj vključijo v tamkajšnje življenje, če želijo.

Kal pri Repnu

(Foto M. Magajna)

PROSTOR MLADIH

Pogovor z Ivanom Sirkom o SMReKKu

Ivan Sirk, študent prvega letnika na leposlovnih fakulteti v Trstu, član SSK, skavtov, Olympije in nazadnje še odbornik novoustanovljenega kluba v Gorici, pristane na kratek razgovor; najprej se sicer brani, češ saj on ni predsednik...

— Kaj pa si pravzaprav v novem odboru?

Moja funkcija, če jo lahko tako imenujem, je v tem, da imam stike s časopisi, ali bolje, da skrbim za objavljane člankov v časopisju.

— Ime kluba pa je kaj nenavadno, SMReKK. Kako to?

Želeli smo že s kraticami povedati, kaj je naše društvo. To je predvsem slovenski klub, slovenska organizacija, ki skrbi za kulturo in tudi rekreacijo.

— Marsikomu se lahko zdi obratno.

Kaj se komu zdi, je drugo vprašanje. Naš namen je ustvariti tako društvo, da ne bo dolgočasje, razumeš. Danes si ne moremo več predstavljati med mladimi samo kulturnega delovanja, saj nas bo vedno manj.

— Kot se je že zgodilo, hočeš reči.

Več ali manj. Mi hočemo premostiti tisti prepad, ki je zija med eno in drugo skupino.

Nagrada »Dr. Frane Tončič«

Slovenski visokošolski sklad »Sergij Tončič« razpisuje nagrado »Dr. Frane Tončič« za najboljšo študijo izpod peresa slovenskega visokošolca v Italiji po tem

pravilniku:

1. Avtor mora biti slovenske narodnosti in mora imeti svoje stalno bivališče v deželi Furlanija-Juljska krajina.
2. V teku sončnih let 1977 in 1978 je avtor moral biti visokošolski študent ali je v istem obdobju moral končati visokošolski študij.
3. Avtor mora do 30. aprila 1979 poslati k Narodni in študijski knjižnici, Trst, ul. S. Francesco 20, študijo (razpravo, disertacijo ipd.), ki je nastala ali ki je bila objavljena v teku sončnih let 1977 in 1978; ta študija mora pomeniti obogatitev slovenske kulture, zgodovine ali znanosti.
4. Študije bo v teku meseca maja 1979 pregledala in ocenila posebna komisija, ki jo bodo sestavljali predsednik Sklada prof. Pavle Merku, blagajnik Sklada dr. Boris Kuret in slovenski znanstvenik, ki ga bo imenoval odbor Sklada; komisija bo lahko pritegnila k sodelovanju kot svetnike brez pravice do odločanja še strokovnjake iz ved posameznih študij. Po opravljeni analizi vseh študij, ki bodo prispele do določene roka, bo komisija določila, katero študijo nagraditi, in bo svojo odločitev utemeljila pismeno.
5. Nagrada v znesku 500.000 (petstotisoč) lir je ena in nedeljiva.
6. Naslov nagrajene študije in ime njenega avtorja bosta objavljena na prihodnjem obnem zboru Sklada v petek, 1. junija 1979, ali, če bo zaradi višje sile treba ta datum prenesti, čim prej po tem dnevu. Po obnem zboru bo odbor Sklada obvestil javnost o tem preko sredstev javnega obveščanja.
7. V primeru, da nagrajena študija še ni objavljena, jo bo odbor Sklada priporočil za objavo kakoli slovenski založbi.

— Kako to misliš?

Na eni strani so se zbirali intelektualci in so prirejali predavanja, kulturne in tudi zabavne večere; to je bil precej zaprt krog in je bilo tudi razumljivo. Na drugi strani pa so bili uradniki, mehaniki, zidarji in tako dalje.

— Tu misliš na SKAD?

SKAD je opravil svojo vlogo, ki je bila v določenem obdobju tudi zelo važna in pozitivna. Pred leti je v Gorici na kulturnem področju SKAD bil edini; v zadnjih časih pa je bilo delovanje tega društva omejeno. Če bi hoteli v Gorici obnoviti recimo kako kulturno delovanje na visoki stopnji, bi za to moral nekdo poskrbeti. Lahko bi to bil tudi SKAD. A mlajši niso pristopili k temu društvu, ker se niso počutili v »svoji« družbi. Zaradi pomanjkanja mlajših sil pa se je društvo ošibilo.

— Koliko je krivde pri mlajših, pri vas?

Jasno je, da ni krivda samo na eni strani, a mi želimo delovati drugače.

— Na primer?

Predvsem želimo ustvariti tako vzdušje, da bodo v našo družbo lahko pristopili vsi mladi, ne samo študentje. Recimo tisti, ki smo danes v odboru, se poznamo že dolgo časa in nimamo nobene težave za medsebojno pogovarjanje, ravno obratno.

— O čem govorite?

O vseh vprašanjih, ki zanimajo današnjo mladino. Seveda obravnavamo predvsem vprašanja, ki se tičejo nas direktno, nas kot osebe in nas kot narodno skupnost. Recimo odnosi do staršev, do šolskih problemov, do kulturnih vprašanj, do vsega, kar nas zanima.

— Torej tudi do političnih vprašanj?

Zakaj ne; v naši družbi smo svobodni, vsakdo ima svoje politično prepričanje in ne vidim, za-

kaj bi ga ne smel imeti. Mi nismo politična organizacija.

— Nekdo je rekel, da ste mladinska sekcija Slovenske skupnosti.

To kategorično zanikam. V našem klubu so tudi člani SSK, a ti se politično udeležujejo v Slovenski skupnosti.

— Kateri so cilji vašega kluba?

Osebnostno sem prepričan, da gre naše prizadevanje bistveno v dve smeri: do drugih, do družbe po eni, do nas samih po drugi strani. To pa pomeni ustvariti v našem krogu novo ozračje, nove pogoje za nadaljnje delovanje.

— Kakšen je odziv?

Do sedaj izreden, navdušenje je veliko, člani si želijo čim več sestankov, čim več srečanj.

— Bodoči program?

Do danes še nismo govorili o kakem širšem, večjem programu, ker smo sprejeli vso organizacijo...

— Sprejeli od koga?

Od odbornikov SKADa.

— To pomeni, da SKADa ni več, da so skadovci po 25 letih prepustili svojo organizacijo mlajšim članom, ki so ustanovili klub z drugim imenom?

Ne samo imenom; mislim, da so namenili drugačni.

— A vrtno se k programu.

Kot rečeno, smo komaj v fazi reorganizacije in zato nismo še govorili o bodočem programu. Zaenkrat smo organizirali štefanovanje v Ronkah in zimovanje v Žabnicah od 27. do 31. decembra. V bodoče bomo videli.

— Kako je bila sprejeta na splošno ta vaša pobuda?

Mislim, da dobro, predvsem pri mladih. Ne prikrivam pa si, da bodo priletele tudi kritike.

— Od koga?

Od tistih, ki se ne morejo sprijazniti z novostmi, ali od tistih, ki vidijo v našem klubu neko živahno in novo družbo. Sicer pa upam, da bomo v prihodnosti imeli več priložnosti, da to dokažemo.

Sestavil L. Č.

POSLEDICA GIGANTIZMA

Starejše generacije se še dobro spominjajo, kako so jih v šolah in v tisku navduševali za vse, kar je veliko, večje, gigantsko; vse je težilo po čim večjem, za majhno se ni navduševal nihče. Občudovanje so povzročale le velike in vojaške mogočne države, majhne so bile deležne prezira. Z navdušenjem se je pisalo o velemedstih, ki so imela že več kot milijon prebivalcev, in o »nebotičnikih«. To je bilo, kot vemo danes, naivno in ignorantsko pisanje, porojeno iz otroškega zaupanja v »napredek«, tega pa so istili s tistim, kar je veliko.

Danes pa se že očitno kažejo sadovi »gigantizma«. Velike države, od Združenih držav do Sovjetske zveze, Anglije in Nemčije do Italije, so postale taka masa, da je komaj še zmožna življenja. V teh državah odpovedujejo najbolj elementarne javne službe, kot dokažejo primeri New Yorka, Clevelanda ali nedavna stavka v italijanskih bolnišnicah. Živeti v teh velikih državah postaja vedno bolj neprijetno, včasih prava mora. Mnogi se počutijo nesrečni pod pritiskom ogromnega državnega aparata in mase mnogih desetov ali celotnih milijonov ljudi. Posameznik, pa naj je še tako pomemben kot umetnik, politik ali

kaj drugega, ne šteje več veliko ali praktično celo nič. Odtod sovražnost ljudi do države, disidentstvo in nezainteresiranost v Sovjetski zvezi, politični terorizem in menefregizem v Italiji, podivjanost in beg v sekte v Združenih državah. Povsod si skušajo ustvariti ljudje neke posebne manjše organizacije kot nadomestilo za države, organizacije, ki so bolj ujemene po človeku. Mnogi v velikih državah danes z zavidevanjem gledajo na tiste, ki živijo v majhnih državah. Te veljajo za »srečne«, za pravo domovino človeka. Kdo bi ne živel rajši na Švedskem, Danskem, Norveškem, v Holandiji ali Švici ter celo na Islandiji ali v Montecarlo kakor v Sovjetski zvezi, Združenih državah, Nemčiji ali Italiji?

Gigantizem velemedstev je kriv, da začenejo odpovedati ne le javne službe, ampak tudi tehnične usluge, od elektrike in vodovodov do bolnišnic in šolstva. S podzavestno obrambo pred gigantizmom, ki že duši človekovo osebnost, si je možno razložiti tudi nastanek in uspeh lokalnih političnih listov in raznih avtonomističnih gibanj, tako v Italiji kot zunaj nje. Ljudje bi hoteli, da bi bile strukture oblasti bolj v njihovem dosegu, bolj demokratične, manj mitično oddaljene in visoko.

Marino Qualizza gost DSI v Trstu

Zadnji ponedeljek zvečer — 18. t.m. — je bil gost Društva slovenskih izobražencev na njegovem sedežu v Donizettijevi 3, ugledni duhovnik iz Slovenske Benečije prof. Marino Qualizza, ki predava zdaj v bogoslovnem semenišču v Vidmu. Zaradi izredno slabega vremena — po tržaških cestah je tulila burja, temperatura je padla pod ničlo in burja je nosila po zraku sipast, suh sneg in ga vrtinčila po asfaltu — se je zbralo manj kot dvajset ljudi, kar je resnično škoda, ker je bilo Qualizzovo predavanje z naslovom »Božična misel, kot jo pojmuje beneški duhovnik« izredno zanimivo in aktualno. Poslušavci, ki prof. Qualizza še niso poznali, so bili najprej presenečeni nad njegovo mladostjo, globoko pa jih je presenetila tudi teološka in filozofska globina predavanja, ne nazadnje pa tudi kar eleganten predavateljev jezik, čeprav ni obiskoval nobene slovenske šole. Slovensčino je govoril z značilno samoglasniško bogato izgovarjavo Beneških Slovencev in delno z njihovimi naglasi, kar ji je dajalo poseben čar.

Prof. Qualizza je v prvem, daljšem delu predavanja prikazal zgodovinski pomen Jezusovega prihoda na svet. S tem je dal Jezus smisel in pomen zgodovini kot poti k odrešitvi, h končnemu božjemu kraljestvu na zemlji, o katerem ne vemo, kakšno bo, kakor si ljudje in zlasti Judje tudi niso znali vnaprej predstavljati, kakšen bo v resnici prihod Zveličarja. Jezus nas je s svojim rojstvom na svet in s svojim življenjem naučil ljubiti ta svet, ljubiti življenje, videti v njima veliko vrednoto. Kristijan zato ni in ne sme biti oddaljen svetu in življenju, v polni meri mora biti udeležen pri njima in čutiti se mora odgovornega za to, kako gredo stvari na svetu in kaj se dogaja v zgodovini. Jezus se tudi ni učlovečil kot »človek na splošno«, ampak v nekem narodu, v majhnem judovskem narodu, s čimer je opozoril ljudi na važnost naroda kot skupnosti, v kateri se lahko uveljavlja in razvija njegova osebnost. Zato tudi duhovniki in zlasti duhovniki v Slovenski Benečiji ne morejo in ne smejo biti brezbržni ali »nevtralni« do življenja in usode svojega ljudstva. V njem in njegovi zgodovini vidijo — po Jezusovem vzgledu — veliko vrednoto, ki jo je treba varovati in ohraniti.

To misel, ki je začela prodirati tudi v Cerkev na splošno po drugem vatikanskem koncilu, kot se je pokazalo zlasti tudi s presenetljivo jasnim stališčem sedanjega videmskega nadškofa Battistija, je predavatelj utemeljil tako teološko kot filozofsko in zgodovinsko. Spomnil je na vlogo beneško-slovenskih duhovnikov v preteklosti, kot jo je simbolno ponazoril Bevkov roman »Kaplan Martin Čedermac«. Take Čedermace ima Slovenska Benečija še danes.

V drugem delu predavanja pa je Qualizza omenil lepe božične šege in navade v Slovenski Be-

nečiji, zlasti takoimenovano »devetnico«, nabožno navado prenašanja betlehemskega hlevčka v devet hiš v zadnjih devetih dneh pred Božičem. Prenašanje se začne 15. decembra in traja do Božičnega večera; v zadnji hiši ostane potem hlevček 40 dni, do svečnice. Vsak večer se zberejo vaščani v hiši, ki ima v gosteh Jezusčka v hlevčku, in molijo rožni venec in litanije ter pojejo pesmi za to priložnost. Potem v sprevedu odnesejo hlevček v drugo hišo, kjer ga sprejme njena gospodinja. To ni nikaka površna folklor, ampak globoko občutena ljudska pobožnost, ki pritegne in gane tudi takšne, ki navadno sploh ne hodijo v cerkev. Nekoliko hudomušno je predavatelj navedel primer že nekoliko »okajenih« moških, ki so bili znani po tem, da se izogibljajo Cerkev, kako jih je ganila ta domača pobožnost, da »jim je kapljalo od sveč in iz oči«. Tudi ta božična šega dokazuje, bi lahko pripomnili k temu, kako se motijo tisti novi racionalisti v Cerkv, ki odrekaajo vsako vrednost »verski folklori« in bi jo najraje iztrebili, z jaslicami in božičnim drevesom vred. Vsakdo doživlja vero na svoj način, razumnik po svoje, preprost človek po svoje, in ni mogoče zahtevati, da bosta oba doživljala božje skrivnosti enako. Cerkev je bila vedno polna razumevanja in širokosrčnosti za to, zato bi bilo hudo, če bi hotela danes, ko lahko doseže velik del ljudstva le preko takih »folklornih« verskih šeg, z racionalističnim rigorizmom izločiti iz verske prakse in iz življenja sploh vse te oblike pobožnosti in verovanja.

V obširni in zanimivi diskusiji je prof. Qualizza na vprašanje pisatelja Alojza Rebula podrobneje

opisal božične šege »devetnice«, ki žal zdaj že izumira, in s humorjem dodal, da ostane navadno betlehemskega hlevčka 40 dni v tisti hiši, kjer imajo »največ drv«, tako da so ljudje, ki prihajajo tja na čaščenje, na toplem. Razložil je tudi, kako pojmuje rek v Janezovem evangeliju, da je »svet položen v zlo«. Jezusova ljubezen, ki jo je dokazal s prihodom k ljudem, je močnejša kot zlo, kot moč pekla. Povedal je, da veruje v demonske sile zla, ki se lahko izražajo tudi preko človeka, toda od človeka samega je odvisno, ali se jim upre ali pa ne. Potem je še obširno pojasnil delovanje duhovnikov v Slovenski Benečiji danes in poslušavci so mu postavljali vedno nova vprašanja.

Hrepenenje po palčkih

Založba Rizzoli je v enem mesecu razprodala italijanski prevod svetovnega bestsellerja »Palčki«, ki ga je napisal holandski zdravnik Wil Huygen, ilustriral pa njegov rojak Rien Poortvliet. V knjigi opisujeta življenje palčkov v obliki nekake etnološke študije. Seveda se je Wil Huygen najbrž šalil in prav tako tudi ilustrator, toda knjiga, ki je bila morda namenjena otrokom, je doživela velikanski uspeh pri odraslih najprej na Holandskem, kjer so je prodali do nedavnega 276 tisoč izvodov, čeprav je bila zelo draga (okrog 20.000 lir), potem pa še v vseh drugih jezikih, v katere je bila prevedena. V Združenih državah so jo prodali do zdaj nad 600.000 izvodov, uspeh pa ima tudi v Angliji, v Nemčiji je doživela že tri izdaje, prevedena pa je tudi v skandinavski jeziki, v finščino, francosčino, japonsčino, in celo kitajščino, izdali so jo namreč na Formozi.

Avtorja pravita, da sta dvajset let preučevala življenje palčkov, ki pa pridejo iz svojih tajnih bivališč samo ponoči. Počasi se jima je posrečilo, da sta sklenila prijateljstvo z njimi. Živijo samo v bolj severnih deželah, kjer jim gozdnata in samotna narava bolj prija. Kot znano, jih poznamo in imamo v naši alpsko-kraški deželi tudi Slovenci. Kot pravi avtorja, so palčki visoki samo kaka 2-3 decimetre in dosežejo težo 300 gramov, palčice pa nekaj manj. Živijo do 400 let. Za ljubezensko življenje so sposobni do okrog 350. leta, mladi pa ostanejo do 100. leta ...

Ni znano, če je knjiga doživela tak uspeh zato, ker ljudje zares verjamejo v palčke, ali zaradi česa drugega. Zdi se pa, da gre za isti pojav kot pri neugotovljenih letečih predmetih. Ljudje so utrujeni in naveličani modernega življenja z njegovim mrzlim racionalizmom in skepsjo, z zadržitvijo vsakršne poezije in nedolžnosti. Racionalizem skuša pregnati vsakršno skrivnost in skuša vse razložiti če že ne z ekonomskimi vzroki, pa s psihoanalizo. Človeška narava pa se brani pred tem in prehaja v proitofenzivo ter je tako poživila tudi mitična in pravljica bitja, od nekdanjih poganskih bogov do ljubeznivih palčkov. Vsaj palčki so še takšni, kot so bili nekdanj, in živijo prav tako kot v nekdanjih časih, in to je ljudem v tolažbo v težavah današnjega življenja, hkrati pa vzbuja v njih prijetno in poetično domotožje po deželi palčkov, če ne celo zavist.

Kaj pa, če je vse tisto o palčkih v Huygenovi knjigi navsezadnje le res?

Knjiga o Srbih v Trstu

Ljubljansko »Delo« je prineslo z veliko simpatijo napisano poročilo o obširni knjigi »Serbi a Trieste«, o zgodovini srbske pravoslavne občine v Trstu. Delo sta napisala častnik Giorgio Milosевич, ki obravnava predvsem zgodovinska dejstva, in umetnostna zgodovinarica, strokovnjakinja za ikone, Marisa Bianco Fiorin. Založništvo tržaškega tiska pa je odkupilo 50 izvodov dela. Prvi srbski trgovci so se naselili v Trstu leta 1736, od grške pravoslavne skupnosti so se ločili leta 1782 in dobili statut lastne verske občine leta 1793 pod imenom »Ilirska skupnost«. Svojo lastno cerkev —

cerkev sv. Spiridiona — pa so si sezidali 1869 na lepem in osrednjem prostoru ob Kanalu. V povojnem času je prišlo, kot znano, do hudih sporov v srbski pravoslavni skupnosti v našem mestu, ki je sicer jezikovno že poitalijančena, družji pa jo še vera in zavest srbskega izvora. Spor je trajal, dokler so imeli cerkev in vodstvo skupnosti v rokah politični begunci iz Jugoslavije. Zdaj so, kot se zdi, stvari v glavnem urejene in ravno soavtor knjige Giorgio Milosевич, častni predsednik skupnosti, je s svojo diplomatsko spretnostjo veliko pripomogel k temu.

Zadnji Mohikanci svobodnih pisateljskih peres

Razgovor z Levom Detela

Pred kratkim, oktobra 1978, je pri dunajski založbi Rhombus izšel v nemščini napisani kratki roman Leva Detela. »Spoštovanje vzbujajoče kretnje vladanja« (Imponiergebärden des Herrschens) — tak je nekoliko nenavadni naslov novega Detelovega dela — so izraz neke človeške zadržanosti, izraz določene izgube zdrave presoje in zdravega razuma. Zanimivo je, da je dogajanje postavljeno v neko fantastično, izmišljeno mesto, ki ga Detela vedno znova na nekoliko drugačen način poimenuje. Najprej je mesto dogajanja neki »Trist« (tu se nam porodi asociacija na italijansko besedo »triste«, žalosten), v drugem poglavju je kraj dogajanja »Trest« (kot nemški Triest in slovenski tresk), v tretjem poglavju je to »Trost« (nemško Tolažba), v četrtem — policijskem poglavju — »Trüst« (kot angleška beseda trust za označitev gospodarskih velikih združenj, a ironično pomešana z nemškim negativnim prizvokom za Ent-rüsten, zgražanje), v petem poglavju je to »Trästa«, kot neki smešni blesk in tresk, a tudi Triest-Trst, v šestem poglavju se ne navadno in fantastično Detelovo mesto prelevi v »Tarst« (kar spominja na nemški izraz Karst za kras), v sedmem poglavju zaživi mesto kot zmedeni »Tröööst«, medtem ko v zaključnem poglavju zagradi pod slovensko označbo »TTRRSST« dobesedno s podvojeno močjo in tako izda neki Detelov namig, da se je namreč nekoliko poigraval z mestom »Trstom« (ki je zelo prisoten tudi v avstrijski kulturi), a to na humorističen in fantastičen način. Ker se je oktobra Lev Detela za kratek čas mudil tudi v Trstu, smo mu zastavili nekaj vprašanj o njegovih sedanjih literarnih načrtih in o njegovem pisateljskem delu na sploh.

Gospod Detela, pred kratkim je izšel Vaš novi kratki roman »Spoštovanje vzbujajoče kretnje vladanja« napisan v nemščini. Iz njega ste, kot smo videli iz časopisnih poročil, že tudi z uspehom brali na literarnih večerih. Kaj ste v tem delu hoteli izraziti?

— Pred časom sem bral zanimivo novelo Nikolaja Gogolja »Blazneževi zapiski«. Pozneje sem se veliko ukvarjal s problemom psihopatologije in z nujnostjo drugačnega, sodobnega in liberalnega pogleda na duševne bolezni. Zasledil sem tudi novico, da bi mesto Trst lahko bilo evropski zgled sodobnega obravnavanja duševnih bolezni, saj so tu pri vas, če se ne motim, razpustili klasični tip psihiatrične bolnišnice in uvedli nov način zdravljenja psihičnih obolenj. Vse to je bilo zame zanimiv prvi sunek k pisanju romana o problemih patologije sodobne družbe. Ta patologija se kaže v prisilni nevrozi prisilnega oblastništva najrazličnejših vrst, a tudi v nevrozi potrošništva, ki iz ljudi velikokrat ustvarja prave sužnje sodobnih civilizacijskih zablod in mamonov. Mesto Trst, a nikakor ne resnični Trst, temveč bolj neko zavojeno, zamazano, propadlo mesto blodenj in temé, ki ni nujno, da je Trst (čeprav je v njem tudi neka resnica o sedanjosti Trsta), ampak civilizacijski izvotleni mravljinjak kjerkoli na svetu od Kaluge do Hustona v Texasu, mi je služilo za pisateljsko anekdoto, humoresko in grotesko o svetu smrti in značajskih napak, ki pogubijo.

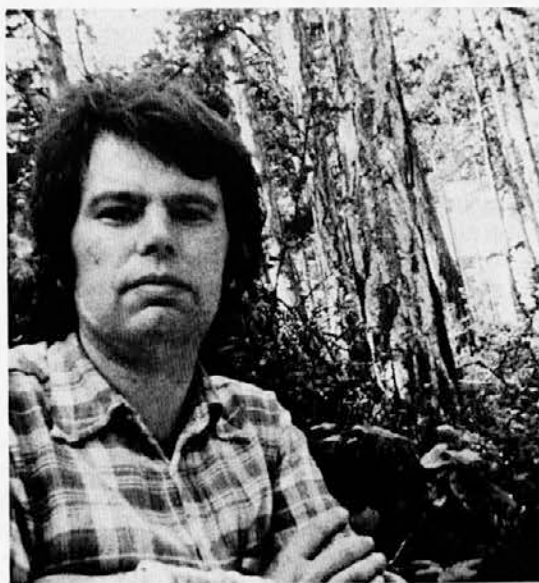
Vaša knjiga se imenuje »Spoštovanje vzbujajoče kretnje vladanja«. Verjetno je napačno vladanje za Vas ena bistvenih značajskih napak?

— Vsekakor. Napačno vladanje je hkrati napačno obvladovanje sveta. Naslov dela se mi je porodil ob branju študij znanega biologa, Nobela-vega nagrajenca Konrada Lorenza, ki je zelo ve-

liko pisal o živalskem, a tudi človeškem načinu vedenja, ponašanja, torej o kretnjah vladanja in obvladovanja. Zelo zanimivo knjigo o teh bistvenih »zgodovinsko-bioloških« problemih je med drugim napisal tudi dunajski profesor Otto Koenig in se imenuje »Kultura in znanost o vedenju«. Seveda je treba te stvari brati s pridržki in zadržki, kot je do vseh manifestacij bivanja, posebno pa do netreznega in v kalupe prisilnih nevroz ujetega oblastništva sodobnega tipa, potrebna močna mera zdravega upora in zadržanosti.

O čem pripovedujete v knjigi?

— Ta moja nova knjiga je zelo komplicirana in zelo preprosta obenem. Preprosta je zato, ker pripoveduje o sicer posebni, a nenavadni in skromni človeški usodi: o zatemnitvi duha, o izgubi razuma, oziroma o izvrženosti drugačnega, morda patološkega življenja sredi »zdrave« trezne, moške, razumarske, pridobitniške in ideološko marljive civilizacije. Nekdo, ki je morda krojač, morda tudi berač, si domišlja, da je kralj, kar pa družba niti v Trstu niti kje drugje na svetu ne more tolerantno sprejeti. Odpori so zato najrazličnejših vrst, od policijske akcije v četrtem poglavju do psihiatrične klinične modrosti (in verjetno tudi norosti) v drugem poglavju, ki ga imenujem »Psihohigienično poglavje«. Oficielni realisti pokažejo v šestem poglavju, zvesti svojim zgodovinsko-realističnim postavkam in predpostavkam, popolnoma pravilno, kaj patološka oseba romana tudi v resnici je: zmešani krojač, ki si po nepravilnem do-

mišlja, da je kralj. Seveda pa je ta roman, seveda pa so te »Spoštovanje vzbujajoče kretnje vladanja« tudi zelo komplicirane. Resnica dela se namreč izvrši šele v jeziku. Jezik je gonilna sila mojih tekstov. Na eni strani nevrotični, »blazni« jezik bolnika (oziroma morda »umišljenega bolnika«), na drugi strani jezik psihiatrije in policije, a tudi, kot izpod peresa oblastniške šole (zakaj morda je krojač vendarle kralj — in je torej družba zmešana in zatemnjena), jezik zgodovinskega, hagiografskega, čaščenja oblastnikov žene in ljubice, jezik priskledništva in zlaganosti. Kajne, saj imamo tudi na slovenskem prostoru, a končno tudi povsod po svetu, vse te jezike, te relativne, zlagane, poneumljajoče, manipulativne jezike, ki vodijo od resnice v laž in k samoprevari?!

V čem je sporočilo tega Vašega novega proznega dela?

— Sporočilo je le v jeziku, namreč v kritičnem jeziku. Jeziki poglavij, v katerih poročam o neki prigodi ali zablodi, so namreč fiktivni, lažni, manipulativni jeziki. Bralec mora spoznati sam moč jezikov, ki vodijo v zablode in v temo, in mora stremeti h kritičnejšemu, treznejšemu, objektivnejšemu jeziku. Moja literatura, tudi slovenska literatura, noče biti nič drugega, kot potovanje v dognanejši, boljši jezik, v katerem so manipulacije, triki in zablode nedopustni, ker so nemoralni in ker izkoriščajo človeka z oblastniškimi prisilami drugega človeka. To je nekrščansko, to je tudi netolerantno in istočasno barbarsko.

V knjigi je omenjeno nekakšno mesto »Trst«. Kakšen Trst je to?

— Gotovo ne neki resnični Trst, temveč Trst, v katerega prodremo šele tedaj, ko se skozi nosnice odpravimo na potovanja v lastne in tuje glave, k malim temnim mozičkom v možganih. »Trst« v moji novi knjigi je zagotovo imaginarni Trst, kot je moja knjiga v dobrisni meri fantastičen tekst, ki pa kljub fantastičnosti ne zanemara resnice in stiske časa.

Ste napisali še kako drugo delo?

— Založba Rhombus na Dunaju bo prihodnje leto izdala moj novi roman »Pogovori pod tovarniškimi dimniki«, ki sem ga napisal na Dunaju in v nemščini. Gre za metafizični prikaz »fizike« tovarniških dimnikov sodobnega sveta, za fantastične splete iz jezika in čustvovanja sodobne delavske in industrijske civilizacije, ki sem ga prepletel s številnimi jezikovnimi namigi in opremil z lastnimi fotografijami stotin dunajskih novih in starih ali pa že ob koncu druge svetovne vojne razrušenih dimnikov. Seveda je vprašanje, ali bo zaradi finančnih problemov založnik vse te fotografske posnetke, ki so v resnici sestavni del strukture romana, upošteval. »Tisočletna vojna« je naslov druge nemške publikacije, ki bo predvidoma izšla v režiji dunajske visokošolske organizacije s filozofsko in sociološko usmeritvijo. V tej knjigi bodo zbrani moji nemški dramski dialogi »Tisočletna vojna« od Julija Cezarja do Adolfa Hitlerja in Stalina, stopnjevana v besen spev iztirjenega militarističnega življenja, a tudi nekateri drugi dramski prizori, kot na primer »Umor nekega očeta« o patriarhatu in disidentskem razvratu in »Zdravljenje črvov« o čudnem svetu zdravnikov - oblastnikov, kar bi bilo v končni resnici posebno grozljivo in zanimivo, a tudi nadvse nevarno, kot mislim, za naše zdravje.

Pripravljate ob vsem tem tudi kaj slovenskega?

— Stalno sem preobložen s slovenskim delom za radijske postaje, za časopise in za revije. Seveda pa so se nabrali mnogi teksti, zrela za obširnejšo objavo v slovenskem jeziku. Pomislite samo, da bi bilo treba na strnjen način posredovati slovenski javnosti vse tisto, kar je v zadnjih letih ostalo raztreseno po revijalnem časopisju. Tu mislim na pesniške cikle »Pokopališka romantika«, objavljenem 1973 v ljubljanski »Sodobnosti«, »Kralj iz senc«, Meddobje 1974, »Sedmoglavec«, Meddobje 1975 — in na druge pesmi. Že to bi dalo zanimivo novo pesniško zbirko izpod mojega peresa. Obseg nove knjige bi podčrtale tudi nove slovenske proze, kot na primer »Ribja kuga«, »Strel v usta«, »Razkroj«, objavljene leta 1973 v ljubljanski »Sodobnosti«, »Žolca in nič drugega«, »Podganja literatura«, objavljeno v ljubljanskih Problemih v letih 1973 in 1974, »Kar nas bo preživelo«, celovsko Mladje 1974, »Padci gore, žvižgi more«, Mladje 1975, »Profesorska trilogija«, Meddobje 1972, »Visoka politika«, Meddobje 1974, fantazmagorija »V ognju groze plapolam«, Meddobje 1975, ali pa

(Nadaljevanje na 15. strani)

Saša Rudolf

□ 13 □

Druga stran »Mundiala«

V zadnjem nadaljevanju smo nakazali, da vojaška hunta v Argentini nima istega merila in odnosa do opozicijskih skupin. Najtežji davek, morda upravičeno, morda pa tudi ne, je plačala peronistična skupina, ki si je nadela ime po Montonerosih, to je gverilcih, ki so po pampah pričeli odpor proti španskim zavojevalcem.

Če smo dejali, da je vojska po državnem udaru najostreje zatrla prav to gibanje, tedaj nikakor ne moremo preko dejstva, da so bili Montonerosi prikazani pri mednarodnem javnem mnenju kot teroristi, skrajneži, ki so z metodami italijanskih rdečih brigadistov skušali spraviti Argentino v socialni, gospodarski in celo državni polom. Vendar se moramo vprašati, zakaj in kako je prišlo, da so Montonerosi zadobili sloves teroristov. Z razliko od italijanskih rdečih brigadistov so bili Montonerosi ob Peronovem povratku uradno priznani kot gibanje, ki je težilo za odpravo latifundističnih pravic, za reorganizacijo življenja, za decentralizacijo obširnih pokrajin od prestolnice Buenos Airesa. Kaj kmalu pa so Montonerosi dokaj upravičeno zadobili zloglasno etiketo teroristov, saj so svoje politične pobude pričeli financirati z ugrabitvami, od teh do političnih umorov pa je bila pot sila kratka.

Vsekakor pa zgleda, da je točna razlaga, po kateri je bilo gibanje Montonerosov osnovano v ozki skupini idealistov, argentinskih nacionalistov, ki so se po eni strani zavedali, da v sodobnem svetu dežela ne more in ne sme po ustaljeni tradiciji kmečkih in živinorejskih mogotcev, pač pa da mora svoj korak uskladiti s povojnimi preosnovami drugod po svetu. Iz treh zaporednih razgovorov, ki so skupno trajali dobrih 20 ur, s predstavnikom tiste prve, idealistične skupine, je prišel na dan prvi in začetni razlog ustanovitve tega gibanja, ki s terorizmom tedaj ni imelo nobene zveze. Resničnosti vseh trditev vsekakor nisem mogel preveriti, vendar mi je ostal

občutek, da se pogovarjam z iskrenim, morda nekoliko naivnim, vendar poštenim človekom. Skupinica začetnikov gibanja je zastavila vse svoje sile — bilo so to skoraj izključno intelektualci z višjo in nadpovprečno izobrazbo na raznih področjih —, da bi vsaj teoretično rešila nekaj bistvenih problemov argentinskega gospodarskega in socialnega razvoja. Tako so začeli pripravljati prve osnutke gospodarskega načrtovanja, na lastne oči sem videl obsežno dokumentacijo o umnejšem kmetijstvu v severnih pokrajinah. Kot prvi v Argentini so se ti prvi Montonerosi zavzeli za področno kmetijstvo v tropskem pasu z intenzivnim gojenjem treh različnih kultur, z razdeljevanjem orne zemlje na prostrane njive, na katerih bi se iz leta v leto menjavale kulture, da bi se zemlja z eno samo kulturo prehitro ne izčrpala. Za Salto in pokrajino Misiones so izdelali načrte, kako vključiti v agrarno življenje Indiose, tudi na podlagi izkušenj, ki so jih pred več stoletji nakazali in pričeli izvajati misijonarji v indijanski republiki, o kateri smo že spregovorili.

Jasno, da takšne novosti nikakor niso bile všeč ne konservativnim latifundistom, za katere bi reforme predstavljale konec stoletne nadoblasti, kakor tudi ne komunistom in drugim levičarskim skupinam, ker bi jim odvzele morebitne simpatizerje. Za togo prokremeljsko usmerjeno argentinsko partijo bi bile prav socialne reforme, za katere ne bi dali pobude sami, začetek konca oblasti nad delavnimi množicami. Proti so bile tudi multinacionalne družbe, ker bi reforme in osveščanje javnega mnenja pomenilo konec izkoriščanja argentinskega gospodarstva. Pogodbe, ki so jih tedaj sklepale te družbe z Argentino, nikakor niso bile na enakopravni ravni, torej blizu 50 odstotnega razdeljevanja dobičkov, za katerega so družbe nalagale lastne kapitalne. Argentina pa surovine in ceneno delovno silo. Razmerje se je vrtelo okrog 80 odstotkov za družbe in 20 za Argentino in to razmerje se tudi danes ni mnogo spremenilo.

Vse te sile od skrajno desničarskih pa do konservativnih in skrajno levičarskih, vsaka iz svojega zornega kota, so imele skupni cilj: preprečiti za vsako ceno, da bi do reform v resnici tudi prišlo.

Z leve in desne so se v prvotno idealistično, morda pa tudi nacionalistično skupino vtihotapili provokatorji. Naivni zanesenjaki, idealisti v gibanju Montoneros, so kaj kmalu izgubili nadzorstvo, na površje so prišli elementi, ki so videli le v nasilju pot za preusmeritev Argentine. V nekaj mesecih so z vidnih položajev izginili vsi prvotni voditelji, zamenjali so jih skrajneži, te pa kasneje teroristi z raznimi Firmanichi na čelu. Vmes so posegli še brezčutni bankirji, ki so se okoristili z denarjem od ugrabitev in torej posredno podpirali širjenje nasilja.

Kot je bilo željeno z desne in leve, je nastopila trda pest in zatrla prve poskuse gospodarskega in socialnega načrtovanja. Videlova hunta je pomedla s teroristi, vendar izredno široko brez vsakega pomisleka,

kaj če so med aretiranci tudi nedolžni, po teoriji: »raje dva nedolžna več, ko en terorist manj,« ki je še danes povsem veljavna in jo odobrava večina Argentinecev.

S terorističnimi atentati, umori in ugrabitvami se je gibanje Montoneros povsem diskvalificiralo tako v domači kot mednarodni javnosti, drugih gibanj, ki bi lahko izpolnile vrzel idejnih pobud, pa zaenkrat ni.

Široke množice, predvsem pa mladina, pa so pripravljene po svoji naivni navdušenosti na vsako pustolovščino. Dovolj je bil en sam sprehod po buenosaireskih avenidah v noči med 25. in 26. junijem, ko so milijoni bučno praznovali osvojitve svetovnega nogometnega naslova. Človeka je obdajal čut pravega strahu, ko se je prebijal skozi množico zariplih mladincev, ki so skandirali »Argentina, Argentina, Mundial Mundial.« Dovolj bi bila le beseda zanesejnaka in množice bi trumoma, soglasno odgovarjale na isti način in z istimi učinki,

PRESELITEV UREDNIŠTVA IN UPRAVE

Cenjene naročnike obveščamo, da sta se uredništvo in uprava Novega lista preselila v ulico Valdirivo 36, prvo nadstropje.

kot se je v tridesetih letih dogajalo v Nürnbergu, ko je na nacističnih kongresih rjovel Hitler: »Ein Reich, ein Volk, ein Führer!« Nič čudnega, če se je človek zgrozil, če ga je oblila kurja polt. Če bi se iznenada pojavil na avenidi 9. de julio Loque ali kdo drug iz argentinske reprezentance in imel politični nagovor — še tako neučen, protisloven in otročji — bi množica podivjala in dobesedno pila vsako njegovo besedo. Z zmago na Mundialu je Argentinec spoznal, kaj je narodna zavest v skrajnem pomenu besede, v polnem je spoznal pomen nacionalizma, ki meji na šovinizem. Pričelo se je z zaničevanjem Brazilcev, ki so bili izločeni iz polfinala, nato pa še Nizozemcev, ki so bili poraženi v finalu. Še dobro, da v splošnem navdušenju nihče ni izustil besede Beagle, če ne, bi lahko množica kaj kmalu zahtevala vojno napoved Čilu za potrditev suverenosti nad otoki v tem prelivu na skrajnem južnem robu južnoameriškega kontinenta.

Vsi takšni in podobni občutki širokih množic so razumljivi, če jih gledamo iz zornega kota argentinske realnosti, vendar nevarni in škodljivi za razvoj. Toda sedanja politika vojaške hunte podpira in si celo želi nacionalističnih trenj s sosedi, da Argentinci ne bi imeli časa za razmišljanje o lastnih, notranjih problemih. Pred zunanjo nevarnostjo je opozicija nemočna, potegniti mora z uradno oblastjo, ker bi vsaka razpoka govorila le v korist zunanjega nasprotnika. Na to računa Videla, verjetno pa tudi Pinochet, tako da spora okrog posesti treh otokov v Beaglovem prelivu noče in ne sme biti konec.

Isto tudi na severu s Paragvajem in Brazilijo za razdelitev vodnega bogastva reke Paranà in njenih pritokov.

Sporov torej z zunanjim svetom čim več, da se zamaskirajo težki notranji problemi. (Konec)

Letošnji sneg na Krasu

(Foto M. Magajna)

Preveč tujih delavcev v Nemčiji

V Nemški zvezni republiki živi zdaj 1 milijon 890.000 tujih delavcev. Z družinami vred jih je okrog štiri milijone, od tega nad en milijon otrok in mladoletnih. Dve tretjini teh šolarjev ne konča obvezne osnovne šole, ker imajo jezikovne, psihološke in druge težave. Glede na to, da šteje Nemška zvezna republika 60 milijonov prebivalcev, znaša — ne upoštevajoč družinske člane — delež tujih delavcev 3,1 odstotka celotnega prebivalstva, z družinskimi člani vred pa 6,6 odstotka. Nemčija je sicer številčno največja in gospodarsko najmočnejša država Evropske skupnosti, vendar se začenja bati pretiranega dotoka tuje delovne sile, ker ustvarja to nešteto socialnih, etničnih, pa tudi psiholoških in gospodarskih problemov. Le sorazmerno malo tujih delavcev in njihovih družin se zares vživlja v nemške razmere in se toliko nauči nemščine, da se

ne čutijo povsem odrezani od nemškega življenja. Še večji dotok tujih delavcev grozi po predvideni vključitvi Španije, Portugalske in Grčije v Evropsko skupnost.

Nemški kancler Schmidt je te dni naznanil, da bo v primeru, da bi postal dotok tujih delavcev prevelik in bi zaradi tega narasla brez-

Motiv iz Repentabra

(Foto M. Magajna)

poselnost v Nemčiji, kar bi lahko privedlo tudi do neredov, »potegnil zasilno zavoro« in uporabil 3. odstavek 48. člena pogodbe o Evropski skupnosti (rimskega sporazuma), ki daje državam skupnosti pravico, da lahko iz razlogov reda, varnosti in zdravstva omejijo doseljevanje delavcev iz držav Skupnosti. Nemčija je danes na robu takega položaja, kot razglajajo nemške oblasti in tisk.

Edina država, ki ima sorazmerno še več tujih delavcev kot Nemčija, je Švica, kjer pa so omejitve že v veljavi. Kar pa zadeva Slovenijo, je nekako vmes med Nemčijo in Švico. Mišljeni pa so seveda delavci iz drugih jugoslovanskih republik.

Poimenovanje šole...

(nadaljevanje s 4. strani)

domačega kraja ter njegove tradicije in zgodovine. Ločeno imajo taborniki na sporedu večer, posvečen Bevkovim delom, naravi in taborniškemu življenju. Skavti pa bodo pripravili tekmovalno igro »Kje je zaklad?« z nagradami; tudi ta prireditev bo vključevala Bevkovo tematiko.

Kulturno društvo »Finžgarjev dom« ima na programu prireditev z naslovom »Slovenska pesem in pisana beseda v vsak slovenski dom«.

Športno združenje »Polet« pripravlja športno-umetniški nastop svojih članov, ki žanjejo priznanja še posebej kot izvrstni kotalkarji.

Vsem neštetim organizacijam se pridružuje srednja šola »Srečko Kosovel« z Opčin, ki bo tudi organizirala samostojno prireditev v eni od obeh domačih prosvetnih dvoran. Poleg počastitve pisatelja Bevka bo na sporedu izvršno obdarovanje »Bevkovih osnovnošolcev« z izvodi ciklostilirane knjige, katere pisci in ilustratorji bodo dijaki sami.

Program same osrednje prireditve ob poimenovanju šole na Opčinah bo v podrobnostih izdelan nekoliko kasneje. Isto velja za akademijo, ki bo na predvečer slovesnosti in na kateri bodo glavni delež imeli domači šolarji. V pripravi so tudi spominske brošure, lepaki in sploh vse, kar spada k tako pomembni stvari, kot je poimenovanje domače osnovne šole.

Zadnji Mohikanci svobodnih...

(Nadaljevanje s 13. strani)

dramski prizor »Mučilna ura«, objavljen v koronkem Mladju leta 1973. Tu bi bila naloga našega založništva, tudi našega trženskega založništva, da bi nova duhovna prizadevanja slovenskih avtorjev posredovalo v dognani obliki širši slovenski javnosti, tudi slovenski zamejski javnosti. Sicer je res, da me že delo in objavljanje v tujem, predvsem nemškem jeziku, dovolj zaposli. Kljub temu sem slovenski rojak, avtor slovenskega izvora. Absurdno je, da mora tak avtor objavljati le na takime-novanih tujih in velikokrat zelo zahtevnih odrih in mu domače založbe ne nudijo dovolj možnosti za aktivno literarno delo. A naj bo pač tako. Nihče ni prerok v domovini.

Prejeli ste tudi številne avstrijske in druge nagrade. Ste z literarnim nagrajevanjem na nemškem prostoru zadovoljni?

— Pisatelji živijo tudi na nemškem prostoru v težkih socialnih pogojih. Samostojnost moramo v današnjem času sindikalizma in skupnih družbenih nalog zelo drago plačati. Resnična pisateljska samostojnost je tudi na zahodu že skoraj uničena. Mi smo res zadnji Mohikanci svobodnih pisateljskih peres, če bo šel razvoj to pot naprej. Tu di nagrade tu ne morejo bistveno pomagati, saj so le kaplja v morje. Kriteriji podeljevanja so velikokrat nerazumljivi, klikarski, konservativni, partijski. Niti Nobelova nagrada ne more več biti zadnje potrdilo manifestacije duha, ki svobodno išče pot. V bližini mojega dunajskega doma imamo skromno Nobelovo ulico. Redki pisatelji bodo našli pot do nje. Tu, na koncu, naj stoji to, kot ironija, saj nagrade ne morejo biti vodilo pisateljskega življenja. Vodilo je lahko le stremenje k resnici, izraženo v kritičnem in sodobnem jeziku.

RADIO TRST A

□ NEDELJA, 24. decembra, ob: 8.00 Poročila; 8.15 Dobro jutro; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša; 9.45 Nediški zvon; 10.15 Vedri zvoki; 10.30 Dames obiščemo; 11.00 Poročila; 11.05 Mladinski oder: »Pika Nogavička«; 11.35 Nabožna glasba; 12.00 Poročila; 12.15 Glasba po željah; 13.00 Ljudje pred mikrofonom; 13.20 Poslušajmo spet; 14.00 Poročila; 15.00 Nedeljsko popoldne: šport in glasba - »Ta zimski čas, ko naletavajo spomini...«; 19.00 Poročila; 19.30 Slovenske božične pesmi; 20.00 Božič v pesnji; 20.20 Glasbeni motivi; 21.00 Zemlja, 24. december 1978« (Bruna Pertot); 22.00 Koncert Zveze cerkvenih pevskih zborov; 22.35 Rimski Koršakov: Božična noč; 23.00 V pričakovanju polnočnice; 24.00 Polnočnica iz Štoblanka.

□ PONEDELJEK, 25. decembra, ob: 8.00 Poročila; 8.15 Dobro jutro; 9.00 Sv. maša; 9.45 Božične melodije; 10.00 Koncert; 11.00 Poročila; 11.05 Mladinski oder: »Dobrosrčni angel in psiček Muja«, napisal Franc Jeza, režija Marjana Prepeluh; 11.30 Plošča; 12.00 Poročila; 12.15 Glasba po željah; 13.00 »Slovenski madrigalisti«; 14.00 Poročila; 14.10 Roman: Hans Fallada - Jelka Daneu: »Vsakdo umira sam«, 1. del; 14.30 Glasbeni ping pong (Ivan Peterlin); 16.30 Glasbena panorama; 17.00 Božični koncerti Zveze cerkvenih pevskih zborov; 18.00 »Božič v Ohridu«, radijska drama (Tončka Cuič); 18.20 Klasični album; 19.00 Poročila.

□ TOREK, 26. decembra, ob: 8.00 Poročila; 8.15 Dobro jutro; 9.00 Prid'sveti štefan dol z nebes, požegnaj Ančko čez in čez; 10.00 Koncert; 11.00 Poročila; 11.05 Mladinski oder: »Zvezdice, toliko zvezdic« (Marija Susič); 11.40 Plošča; 12.00 Poročila; 12.15 Glasba po željah; 13.00 Zborovska glasba; 14.00 Poročila; 14.10 Roman: 14.30 Stara navađa - železna srajca (Romana Furger); 15.00 Mladi izvajalci; 15.30 Poglejmo v izložbo plošč (Ingrid Kalan); 16.00 Božični koncert iz svetokriške cerkve; 17.00 »Božična pravljica naših dni (Franc Jeza); 18.20 Klasični album; 19.00 Poročila.

□ SREDA, 27. decembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro; 7.45 Pravljica; 8.00 Novice; 8.05 Prijateljsko; 9.00 Poročila; 9.05 Včeraj in danes; 9.30 Kaj pomenijo danes? (Boris Pahor); 9.40 Ritmična glasba; 10.00 Poročila; 10.05 Koncert; 11.00 Ljudje in dogodki; 11.30 Poročila; 11.35 Plošča; 12.00 Odlomki iz operet; 13.00 Poročila 13.15 Naši zbori; 14.00 Novice; 14.10 Roman: »Vsakdo umira sam«; 14.30 Kličite Trst 31065; 15.30 Poročila; 16.30 Otroci pojo; 17.00 Poročila; 17.05 Fagotist Gilberto Grassi; 18.00 Poročila; 18.05 »Mesečnik«; 18.25 Operna glasba; 19.00 Poročila.

□ ČETRTEK, 28. decembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro; 7.45 Pravljica; 8.00 Novice; 8.05 Prijateljsko; 9.00 Poročila; 9.05 Južnoameriška folklor; 9.30 Ritmična glasba; 10.00 Poročila; 10.05 Koncert; 11.00 »Moč preteklosti«; 11.30 Poročila; 11.35 Plošča; 12.00 Glasba po željah; 13.00 Poročila; 13.15 Revija Zveze cerkvenih pevskih zborov; 14.00 Novice; 14.10 Roman; 14.30 Glasbene oblike; 15.30 Poročila; 15.35 Priročnik lahke glasbe (Aleš Valič); 16.30 Kje je napaka?; 17.00 Poročila; 17.05 Klavirske skladbe v dobi čitalnic: Klasični 2. stoletja (Ada Markon); 18.00 Poročila; 18.05 Gospodarska društva; 18.25 Operna glasba; 19.00 Poročila.

□ PETEK, 29. decembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro; 7.45 Pravljica; 8.00 Novice; 8.05 Prijateljsko; 9.00 Poročila; 9.05 Vam ugaja jazz?; 9.30 Iz beleznice Zore Tavčar; 9.40 Ritmična glasba; 10.00 Poročila; 10.05 Koncert; 11.00 Nenavadne življenjske zgodbe; 11.30 Poročila; 11.35 Plošča; 12.00 V starih časih; 12.30 Glasba narodov; 13.00 Poročila; 13.15 Zborovsko tekmovanje Seghizzi; 14.00 Novice; 14.10 Roman: »Vsakdo umira sam«; 14.30 Pesmi iz polpretekla dobe; 15.00 Popularni pevci; 15.30 Poročila; 15.35 Zgodovina rock in pop glasbe; 16.30 Otroški vrtljak; 17.00 Poročila; 17.05 Vivaldijeve skladbe; 18.00 Poročila; 18.05 Kulturni dogodki; 18.20 Operna glasba; 19.00 Poročila.

□ SOBOTA, 30. decembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro; 7.45 Pravljica; 8.00 Novice; 8.05 Prijateljsko; 9.00 Poročila; 9.05 Motivi na temo; 9.30 Življenje besed (Pavle Markuš); 9.40 Ritmična glasba; 10.00 Poročila; 10.05 Koncert; 10.30 Kulturno pismo; 11.30 Poročila; 11.35 Plošča; 12.00 Glasba po željah; 13.00 Poročila; 13.15 Ljudske pesmi; 14.00 Novice; 14.10 Roman: »Vsakdo umira sam«; 14.30 Končno, sobota!; 15.30 Iz filmskega sveta; 16.30 Odprimo knjigo pravljice; 17.00 Poročila; 17.05 Mi in glasba; 18.00 Poročila; 18.05 »Uklenjeni Prometej«, napisal Aishil, prevedel Kajetan Gantar, priredil Alojz Rebula; 18.45 Vera in naš čas; 19.00 Poročila.

KNUT HAMSUN POTEPUHI

Poslovenil Oton Župančič 31

»Kaj pa imate?« je vprašal nenadoma glas. To je bil Knoff. Gledal je od enega do drugega.

»Nič takega,« je odgovoril nekdo. Drugim se je zdelo najpametneje povedati resnico šefu, ki je tega tujca tako povišal in držal nemara svojo roko nad njim: »Saj je samo Haakon Doppen, tukaj stoji in kvasi neumnosti, ni tako nevarno.«

Knoff je ošinil Haakona s pogledom in dejal: »Če hočeš ostati do jutri tukaj, pojdi zdaj in lezi!«

»Saj grem rad tudi nocoj domov,« je odgovoril Haakon trmasto.

»Kakor hočeš!« je rekel Knoff in odšel. Šef je imel toliko ugleda, da so storili, kakor je rekel, spravili so Haakona v posteljo in vse se je pomirilo na dvoru.

Edevart je dolgo šetal po mesečini. Po vsem, kar se mu je zdaj pripetilo, bi bil moral biti pač razumen in iti tudi spat, toda na dvoru je videl še tu in tam luč, in bila je luč tudi v malem posebnem splotju, kjer so prenočevali slučajni tujci. Kaj je bilo s temi lučmi? Nič, samo, da ni bilo še tako zelo pozno, in je pač še nekoliko upal, da bi utegnili priti Loviza Magreta še enkrat na izpregled in z njim malo govoriti. Kako siromašen je bil, kako ujet! Loviza Magreta je bila seveda s svojim možem v mali hiši in ne pride več ven. In kaj, da pride? Mar pričakuje, da ga bo navdušeno pogledala, ker ji je kaznoval moža? Niti njegovega poguma ne bi priznala, bilo je izgubljeno junaštvo.

Ne, on ne pomeni zanjo nič več, Avgust bi bil rekel »Srečno pot!« in se otresel. Edevartu se je topilo srce, sam sebi se je smilil in žaloval je. Zdaj, ko ga je obšla po velikem razburjenju ta slabost, je premišljal, ima li Loviza Magreta v peči zakurjeno, iz dinmika ni bilo videti dima, in danes je bredla sneg čez meča in bi si nemara hotela sušiti obleko.

»Lahko noč!« je pomislil in odšel.

Hotel je stopiti malo doli h kaščam, tako bi minil čas. Kaj ima opraviti tukaj v tujini? Lahko bi bil doma v svojem zalivu in se odpeljal pozimi na Lofote, in poleti bi lovil oglarske menke v Vesteraleenu, lahko bi se priključil mrežarjem in lovil slanike, šel na finmarkske obale na ribe, mnogo, mnogo reči bi si lahko izmislil in živel zadovoljno življenje. Potlej bi se oženil z malo Ragno in prevzel dom po svojih starših, tam bi redil nekaj glav živine in pridelaval krompir in rž za domačo potrebo — da, ne bi mu bilo treba zimski večer, kakor nocoj, trapati okrog in se peči z žalostjo in ljubeznijo. —

Hodil je in se čutil tako zapuščenega, da ga je obšlo domotožje, hotel je zopet domov, njegova srenja je bila ubožna, toda svetla in prijazna poleti, in polna vil in povodnjakov in pestrih pripovedk pozimi, nikoder drugod ni bilo tako kakor tam zgoraj. Že samo to: Ragna je imela tako lepa usta, kadar se je smejala, ko je bila še majhna, in tudi ves čas, ko je doraščala, sploh so se vsi otroci doma tako lepo smejali. In če je hotel misliti na nekaj mnogo večjega, pač ni bilo na vsem širokem svetu tako lepih gora kakor doma, uh, ni jih bilo.

Že marca meseca so prihajali škorci in hitro nato divje gosi — o, moj Bog, ta čudoviti plug iz kril in ptičjih glasov pod nebom, ki sta ga oče in mati učila, naj pred njim sname čepico in mirno obstoji! Da, domov hoče spet, domov, s Knoffovo jahto bo jadral na sever, in od Lofotov domov, to je lahko v nekaj mesecih. Takrat že začno rjaveti zajci in snežni jerebi v gozdu in potoki utripajo pod ledom in vrbinje je v mačicah ... A kakšni so tisti drobni ptički, ki frče okrog hiš, in ki jih ni, kolikor pomni, še nikdar videl tukaj na jugu? Nekak rumen in siv nič, čisto smešno, kako so majhni. Nenadoma ga je prišlo največje usmiljenje do teh živalc, neverjetno, kako morajo pozimi stradati, Edevart je čutil, kako je grede sam zase ihtel, in rekel je trdo in jezno sam sebi: Saj je samo nekaj zanikrnih ptičev in vseeno je, ako jih doma ni več. Saj so samo sivi vrabci in strnadi, pravi ptičji smrkavci.

»Hm,« je rekel krepko in si je moral nekaj zapeti, da se je rešil. »Tako pozno ste še zunaj in požete? ga je vprašal nekdo. Zopet je bil prišel do dvora in naletel na ogalu družinske hiše na hišno gospodično Ellingsenovo. Presunilo ga je, imela je ognjeno krzno in je bila po vsej priliki dolgo zunaj, mar je hodila okrog in na koga prežala, mar je slutila, zakaj se on potika tod?

»Da, okrog hodim in si prepevam,« je odgovoril. »Spomnil sem se, da moram pogledati, ali so oboja vrata v kašče zaklenjena, pa sem stopil doli. Tudi vi ste še tako pozno zunaj?«

»Da, šla sem malo na zrak. Saj sem ves božji dan v hiši.«

Hotel je stopiti mimo nje.

»Prej je bil tak hrup,« je rekla ona, »ali ste se sprijeli s tem Haakonom Doppenom?«

»Nič takega ni bilo.«

»Nekaj je že bilo, Bog bodi z menoj! Saj ste imeniten dečko, če si kaj takega upate!«

»Bil je bedast in pijan,« je dejal Edevart odklanjaje, notri ga je pa kar napenjalo od gospodičine pohvale. To je bila vsaj ena, ki se ji je do njega nekaj zdelo. Hišna Ellingsonova pa res ni bila tako napačna, mlada in spretna, vodila je ves dan gospodinjstvo v veliki hiši in imela več deklet pod sabo. Lepa? Lepo telo, čedna postava, rjave, buckaste oči, bujne prsi, zdaj se je tudi oškropila s skrivnostno dišavo, Edevart je stal sredi nje in jo vdihaval.

»Tega možaka se morate varovati,« je rekla, »saj veste, kaj je storil?«

»Vem,« je odgovoril brezbrizno. »Pa ni nevar,« je pristavil zviška.

Gospodična Ellingsenova: »Saj poznate njegovo ženo?«

»Ne — da, v jeseni sem nekaj časa pri nji delal. Bila je tako brez vsake pomoči.«

»Vam je bila všeč?«

Ni bilo dvoma, gospodična Ellingsenova je vteknila v nekaj svoj nos, gotovo je zasledovala njegovo početje, slišala njegov

pogovor z Lovizo Magreto, morebiti opazovala pretep s kakega okna.

»Ali mi je bila všeč?« je odgovoril. »Škoda za to ženo, pa se le ne pritožuje, nikoli ne reče žal besede o svojem možu.«

»Pa kaj stojite tukaj in zmrzujete?« je rekla gospodična. »Poglejte, ali vam smem —!« Hotela mu je ogrniti svoje krzno, on je smeje odklonil; hotela je, da bi šel v hišo, in je bila sploh v velikih skrbeh zanj. »Pojdite in ležite,« je rekla gospodična Ellingsenova, ta hudičevo čedna in šegava deklica: »Lahko noč! Me ne povabite noter?«

Z odprtimi usti jo je pogledal: »Kaj —?«

»Ha, ha, ha!« se je zasmejala in odšla.

Proti jutru se je Edevart prebudil, ker je nekdo vrغل kepo v njegovo okno. On in njegov tovariš, pek, sta poskočila in pogledala ven, toda zunaj ni bilo ničesar videti, mesec je zašel za gore in dan ni bil še dovolj svetel. Edevart je naglo smuknil v obleko in stekel ven, bil je tako siromašen, tako ujet, obupna nada je zopet vzplapolala v njem. Da, stala je na vogalu in ga pričakovala, s srcem v vratu pričakovala.

»— Bedeti moraš,« je rekla.

»Saj bedim,« je odgovoril začuden.

»Da, tako je iz uma, zdaj ga od pijače lasje bole.«

»To si mi hotela?« je vprašal nenadoma hvaležen, »torej si me hotela rešiti?«

»Ne. Pač, to tudi, ampak — če boš le bedel, tako me je strah!« Trenutek je postala, nato je stekla nazaj v prenočišče.

Seveda je hotela rešiti moža, da ne bi zopet v kaj zagazil, ni hotela, da bi moral odsedeti še novo kazen! Edevart se je vrnil v posteljo, ležal je bedé, kar je bilo še noči, in sklenil, da pojde iz tega nesrečnega kraja in čimprej domov v svoj zaliv.

Zdaj se mu je že oče zahvalil za denar: bila je velikanska pomoč in darilo, iz katerega so si lahko omislili živeža za zimo in naredili novo rušnato streho na skedenj in mimo tega dobrih oblek za malčici. Josefina iz Kleive jima jih je šivala, bila je tako spretnih rok. Pismo je pisal Joakim, ki je bil pravi vrag za branje in pisanje in je to vse bolje razumel nego Edevart; pegast in neznano umen fant je bil in odličen v prijemu za pleča in izpodnašanju nog. O sebi je pripovedoval Joakim, da je stopil med Karolusovo moštvo za na Lofote, pozneje pa da hoče poskusiti lov na slanike, kadar jih pride kak vlak. 4. avgusta je izpolnil štirinajst let, a je bil pred časom pri birmi in bo dobival na Lofotih polno plačo —

Res je, res, Joakim je pravi. Edevart ni dvomil o njem. On se ne bo lovil za sanjarjami in neumnimi muhami, ne bo se izgubil.

Zjutraj je stopil Edevart na svoje mesto v štacuni in začel prodajati, prišlo je nekaj ljudi. Videl je Lovizo Magreto in njegova moža zunaj na dolgem štacunskem hodniku, kjer so stale peči, lopate in druga železnina, ona ga je držala za roko in kakor da ga hoče potegniti ven, on pa je stopil v štacuno in se postavil k mizi. Svojo vrečo je spustil na tla.

(Dalje)

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. ♦ Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 ♦ Odgovorni urednik: Drago Legiša ♦ Tiska tiskarna Graphart, Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 77.21.51